

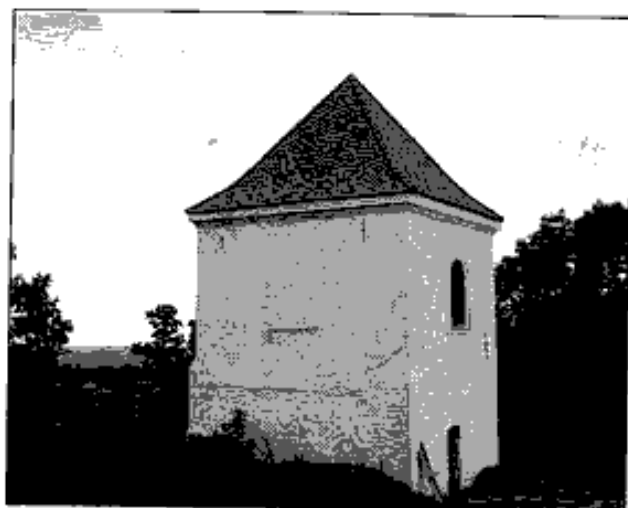
hláska

ročník XX, 2009, č.2

Zjištění na hradě Krasíkov-Švamberk

Eva Kamenická

Čedičová stolová hora se zříceninou hradu Krasíkov-Švamberka je dominantou krajiny kolem Konstantinových Lázní (okr. Tachov). Na středu plošiny vrchu ční ještě kostel Máří Magdalény s opodál stojící zvonice, na jižní straně předhradí se skrývá ve vzrostlé náletové zeleni torzo domu a zřícenina pivovaru, kdežto vlastní hrad zaujímal místo na severozápadní skalnaté a nepřístupné části hory. Z paláce však zůstal do dnešních dnů jen stěp západní stěny se zbytkem zřícené kruhové věže na špičce skaliska. Na severním svahu kopce se rozkládala od středověku do 2. světové války vesnice Krasíkov, u křižovatky cest pod hradem stojí dodnes stejnojmenný hospodářský dvůr.

Opravená zvonice (foto E. Kamenická 2008).

Až ještě ve 40. letech 20. století byl dům na předhradí obýván, dnes je z jeho kamenného zdiva pouhá rozvalina, zarostlá v náletové zeleni. Tomuto stavu se blížila i zvonice, jejíž krov byl prohnitý a barokní krytina téměř zničená. Hranolová stavba už dávno nesloužila jako zvonice; v 19. století byla obydlím, osazena v patře okny, se vstupem po dřevěných schodech při západní stěně (otisk ve fasádě). V přízemku byly naposledy chlívký pro domácí zvířata obyvatel v sousedství stojícího výše zmíněného obytného domu.

Se záměrem vybudování zázemí pro údržbu hradu a pro pracovní i kulturní setkání byla zvonice před dvěma lety podle konzultovaného projektu obnovena. V interiéru byla vložena dřevěná podlaha do patra na původní trámy, vnitřní omítky byly doplněny a osazena okna. V přízemí je vydlážděný prostor pro ukládání nářadí apod. a stoupá odtud schodiště do patra.

Pro zázemí a pro akce na předhradí bylo nutné přivést nahoru na plošinu elektřinu a vodu. Protože je stolová hora také územím, na které se vztahuje ochrana přírody, nebylo možné vést trasu přímo strání od přístupové cesty, ale musela stoupat při jejím vnitřním okraji po obvodu kopce. Naštěstí nemusela být kopána ručně – trasa byla dlouhá cca 0,5 km (od parkoviště).¹⁾

K výkopovým pracím při archeologickém výzkumu bylo nutné přikročit na plošně předhradí a pak dokopávat a dokumentovat situace k druhé a první bráně, která byla situována na jižním okraji vrchu, v místě ohybu cesty u skaliska. Archeologický výzkum provádělo Západočeské muzeum, odd. pravěku, při vyhodnocení ve spolupráci s odd. středověku.²⁾

Trasa kabelu byla vedena od věže kostela (přistavěna r. 1880) přes předhradí k přístupové cestě a pak při její vnitřní straně; průkop byl široký 120 cm, na vrcholu hluboký cca 130 cm. Na volné ploše nádvoří před kostelem bylo zjištěno 10 objektů, novověké navážky tvoří vrstvu téměř 80 cm mocnou, s množstvím lomového kamene. Další syté probarvené vrstvy jsou vrcholně středověké, níže vrstvy z doby založení hradu, s nálezy keramiky 13. a 14. století, nejspodnější černá vrstva, která se místy zahlubuje do zvětralé podložní horniny, obsahuje zlomky keramiky pravěké, z pozdní doby halštatské. Kamenitá vrstva 6 obsahuje menší soubor novověké glazované keramiky, kterou lze datovat až do 17. století (s příměsí starších stěpů, aj.). Tato vrstva všechno překrývá (planýrka po požáru?). Víme totiž, že hrad byl ještě v 1. polovině 17. století Švamberky obýván, a že po odjezdu panstva na svatbu, snad k purkrabímu na Třebel, neopatrností ženy hlásného při pečeni koblih Švamberk prý 7. února 1644 vyhořel. Zdá se však, že k požáru došlo dříve; už 6. listopadu 1643 je hrad označen jako „nyní spálený“ a také 30. prosince 1643 je zaznamenáno, že Švamberk „jest nyní

skoro úplně vyhořelý". V srpnu 1646 obsadil švédský generál Wrangel zničený Švamberk třemi sty jezdců, kteří se tu „zahrádili“ a plenili okolí. 14. srpna císařský plukovník Lanow s tisícem mužů Istí vylákal Švédů z hradu a třetinu z nich pobil; ostatní se rozprchlí.³⁾

Objekty a nálezy

V pravěkém objektu 3 bylo nalezeno více než 100 zlomků nádob, keramický přeslen, zvířecí kosti a mazanice. Objekt 4, 7 a 8 obsahoval rovněž podobné nálezy, výrazná kolekce keramických zlomků byla v objektu 9 – kresčně se dalo rekonstruovat 5 nádob, torzo soudkovité nádoby, nezdobené misky obličejů stěn a tvarově atypický miskovitý koflík s páskovým uchem. Některé nádoby jsou zdobené uvnitř vlešťovanou mřížkou a řadami důlků.

V zahloubeném objektu 5 na vrcholové plošině se objevil základ kamenného zdiva, probíhající ve směru východ – západ. Založen byl do zvětřalého skalního podloží, pojívem je žlutá písčité malta, zdivo v severním řezu mělo šířku až 3 m. Založení nelze datovat, naopak vrstva lomového kamene (6) s novověkými nálezy přechází již tuto zrušenou hradbu(?).

V objektu 6 bylo dno vyloženo plochými lomovými kameny, stěny byly téměř kolmé, zahloubené cca 70 cm do skalního podloží. Na západní stěně výkopu byla délka objektu 3,6 m, u středu zahlouben 60 x 150 cm. Jde zřejmě o výrobní objekt, podle materiálu datovatelný do přelomu 13. a 14. století.

U objektu 10 nebylo dosaženo dna ani po hloubení skalního podloží, na jihu přechází tímto objektem mladší kamenné zdivo – objekt 11. Podle nálezu kamenné sekerky, přeslenu a keramických zlomků, jde o pravěké souvrství, v horních partiích objektu zasaženo vrstvou (25) z přelomu 13. a 14. století. Tyto vrstvy byly odkryty před jihozápadním nárožím ruiny kamenného domu.

Objekt 12 – základ kamenné zdi blíže jižní bráně, prochází kolmo výkopem (jihovýchod – severozápad), celkovou hloubku se nepodařilo zjistit, současná koruna probíhá pouze 20 cm pod terénem. Složení zdiva i malty je totožné se zdivem na ploše nádvoří v sondě 5, šířka zdiva 2,6 m. Před jižním lícem probíhají spálená souvrství až do dna výkopu. Červenavé mazlavé vrstvy v stěnách výkopu obsahovaly mimo mazanice zlomky novověké glazované keramiky, skleněných okenních terčíků, železných předmětů a množství pozdně renesančních zeleně glazovaných zlomků kachlů.⁴⁾ Celý tento soubor lze vztáhnout k pozvolnému zániku hradu po požáru, o němž bylo pojednáno výše.

Objekt 13 – základ kamenného zdiva v místě předpoklá-

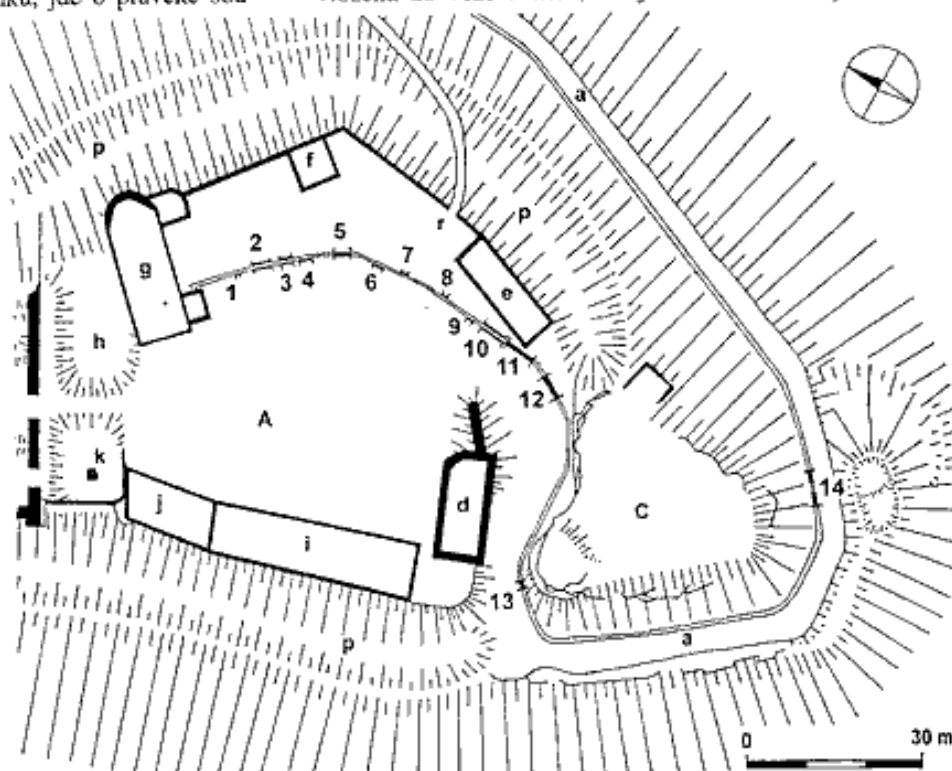
dané brány u skaliska – kolmo ve výkopu ve směru jihovýchod – severozápad. Opět nebylo dosaženo základové spáry, koruna zdiva je 30 cm pod povrchem, přiléhá ke skále, šířka zdiva cca 2 m. Nebyl získán datovací materiál.

Objekt 14 leží již několik desítek metrů vzdálen od této brány a je součástí předpokládané první brány u nejvýš chodnějšího skaliska, kterým je cesta vedena. Základové zdi brány tu opět prochází kolmo výkopem, dobře znatelné v severozápadním profilu. Podloží nebylo ani tady ve dně výkopu dosaženo. Čelní zdivo je široké 1,6 m a doseďá na skálu, oproti zadnímu zdivu o šířce 2,6 m. Mezi těmito zdivy byl uvnitř vyzděn cihlový pas nebo klenba sklípku, který by byl pouze 1,5 m široký. Prostor je zasypán hlinitopísčítým zásypem s úlomky lomových kamenů, bez datovacího materiálu.

V objektu 2, v průkopu mezi kostelem a zvonice, byl porušen hrob dospělého jedince; dolní končetiny byly pokrčeny, kloubní hlavice uložena vzhůru svědčí o poloze mrtvého na boku. Hrob je starší než novověká kamenná vrstva 6, která přes něj přechází, ale mladší než kulturní vrstva z 13. a 14. století.

Bohaté nálezy a poměrně značné množství objektů na plošině předhradí ukazují na intenzivní osídlení vrcholu již v pozdním halštatu. Založení hradu lze klást podle typu hradu a archeologických nálezů do 13. století. První předikát „ze Švamberka“ se dochoval z roku 1252.⁵⁾ Nejstarší částí hradu na západní skalnaté ostrožně je mohutná kruhová věž, na kterou navazovalo západní křídlo paláce.

Na tomto místě bylo nezbytné nutné začít se zajišťováním zdiva, které bylo naposled ošetřeno správou bezdružického panství před více než 100 lety. Tehdy byla vložena do věže klenba, ale již dříve došlo k proražení

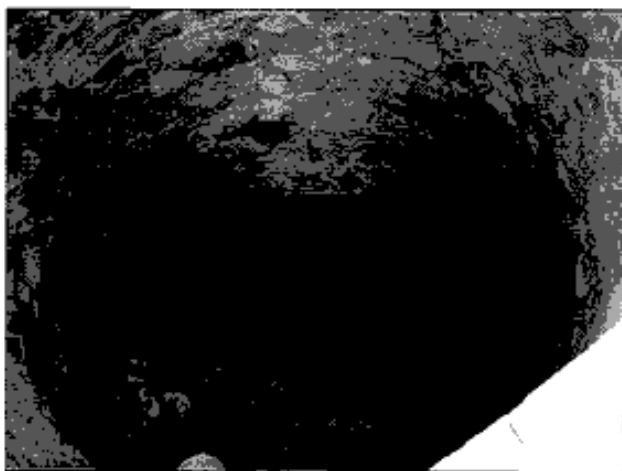
Plán předhradí Krasíkova-Švamberka s vyznačeným průběhem výkopu a objekty. Legenda: 1 – 14 jsou čísla objektů v trase výkopu (13, 14 – místa bran hradu). A – předhradí, C – obranné předpolí hradu, d – pivovar, e – kamenný dům (obydlí zvoníka?), f – zvonice, g – kaple sv. M. Magdaleny, h – příkop mezi hradem a předhradím, i, j – konírny, postrojovna, k – kamenný pilíř, p – větší příkopy (převzato z díla cit. v pozn. 2, vytvořeno s využitím plánu z díla první cit. v pozn. 3).

mohutného zdiva přízemí věže (cca 3 m), kde vznikl otvor, který byl neustále vylamováním kamene rozšiřován. Zřejmě v 19. století bylo částečně zdivo z východní strany věže dozděno a otvor ve vyšším podlaží zaklenut cihlovým záklenkem.

Provedení dokumentace a stavebně historického průzkumu před zahájením konzervačních prací bylo svěčeno Zdeňkovi Procházkovi, který je dobře obeznámen s vývojem a historií západočeských hradů. Vzhledem k tomu, že bylo třeba získat stavební kámen na úpravu proraženého otvoru do věže a v jejím interiéru byl právě z této činnosti kámen nakupen, bylo rozhodnuto použít právě tento lomový kámen. Při jeho vybírání bylo nutno zajistit archeologický dozor, kdyby se pod vrstvou spadlého lomového kamene objevily kulturní vrstvy z doby života hradu (Kamenická, Waldmannová, NPÚ Plzeň). Když byl vybrán v severní polovině věže kámen a suť do hloubky cca 0,7 m, objevila se hlíněná vrstvička s maltovinou při lici západní stěny. Pod ní, v úrovni odsekané skály, byla nakupena vrstva hnoje, asi 20 – 30 cm mocná, svažující se k severu. Ta byla položena i na skalní podloží, které je tu přitesáno od základové spáry zdiva do hloubky 60 cm, zatesání tvoří kruh o průměru 320 cm. Toto prohloubení věže se patrně událo až v novověku, v štrbinách dna nebyl vybrán žádný starší materiál.

Celý skalní hřeben je tu tvořen obrovskými šestihrany čediče, které mají průměr více než metr. Jejich hrany se právě v nitru věže stýkají (viz obr.). Do několik centimetrů širokých puklin těchto šestúhnanů byl napadán pouze novověký materiál z vrstvy 4 a 5, které vyplňovaly spád pod vrstvou hnoje u západní stěny. Vrstva 4 byla tvořena opět světlou maltovinou a pískem, s drobnými lomovými kameny. Nejspodnější vrstva 5 o síle cca 20 cm, ležela přímo nad skalním podložím při západní straně. Zdivo věže je spojeno podobnou světlou (běžovou) vápennou maltou, silně písčitou, jaká je napadaná ve všech ulehých vrstvách. Keramické zlomky datují uložené vrstvy pouze do 16. století. Přestavba hradu je písemně doložena v letech 1513 – 1533.⁶⁾

Důležitá je mince z roku 1623 (ražba dosud neurčena), která byla nalezena ve vrstvě hnoje. Je tedy pravděpodobné, že po zmíněném požáru byl už hrad pouze hospodářsky využíván, k proražení přízemního otvoru do věže mohlo dojít za pobytu švédské posádky a v té době nebo i později tu mohl být ustájen dobytek (velký vzorek hnoje byl poskytnut pro geobotanickou analýzu, výsledky ještě nejsou vyhodnoceny). Za zmínku ještě stojí, že

Pohled do interiéru hradní věže (foto E. Kamenická 7/2008).

všichni, kdo ve věži pracovali a vybírali i vrstvu hnoje, onemocněli v té době salmonelou(?) a nezávisle na tom i pracovníci NPÚ v Plzni, podléhající se na dokumentaci vrstev.

Podle výplně interiéru věže, kde chybí úplně starší středověký materiál (13. – 15. století) je tedy zřejmé, že čedičové podloží bylo v novověku prohloubeno o 60 cm tak, že základová spára vnitřního líce zůstala stát na 20 cm širokém prahu. Neprojevuje se tu žádným způsobem zmiňovaný požár hradu, kdy měl podle dobových zpráv vyhořet celý zadní hrad a ještě část předhradí.⁷⁾

Poznámky: 1) Díky iniciativě vedoucí referátu památkové péče MÚ ve Stříbře p. Osmíkové a přístupu skupiny p. Válové, starostky z Olbramova, postoupily práce na hradě Krasíkově v posledních letech rychle kupředu. Hrad náleží do k. ú. Kokašice, obec je však příliš malá na to, aby měla finance na údržbu hradu; proto bylo zažádáno o dotace. 2) Metlička, M. – Orna, J. – Zelenka, A. 2008: Záchraný archeologický výzkum na hradě Krasíkov. In: Sborník Západočeského muzea v Plzni XIX. Plzeň, s. 132 – 155. 3) Novobilský, M. – Rožmberský, P. 1997: Hrad Krasíkov neboli Švamberk. Plzeň, s. 31 – 32. Srovnej Jánický, J. 2006: Páni ze Švamberka – pětisetletá saga rodu s erbem labutě. Domažlice, s. 492 – 493. 4) Citace v pozn. 2, s. 148, obr. 13. 5) První cit. v pozn. 3, s. 4. 6) První cit. v pozn. 3, s. 22 – 23, 26. 7) První cit. v pozn. 3, s. 31. Viz citace v pozn. 2, s. 148, obr. 13. 5) První citace v pozn. 3, s. 4. 6) První citace v pozn. 3, s. 22 – 23, 26. 7) První citace v pozn. 3, s. 31.

Tvrz ve Smilovicích

Otto Slabý – Petr Rožmberský

O tvrzi ve Smilovicích, vlastně ve Starých Smilovicích, samostatně stojící menší části Smilovic (okr. Rakovník), psal již August Sedláček: Od poloviny 14. století vypočítává vladyky ze Smilovic, v 15. století byl mezi šlechtici prodáván dvůr ve Smilovicích (tj. poplužní dvůr), v letech 1479 – 1547 jej vlastnilo město Louny. V držení statku Smilovice se pak střídali různí majitelé, kteří si zde vystavěli tvrz. Vyženil ji Kryštof Doupovec z Doupova, který tvrz prodal roku 1586 k Cítolibům. Když bylo toto panství roku 1635 děleno mezi dědice, k jednomu z dílů připadl poplužní dvůr Smilovic.¹⁾ Obdobně je líčena

historie Smilovic v kolektivním díle o hradech, tvrzích a zámcích z 80. let minulého století. Navíc je zde uvedeno, že za třicetileté války byly Smilovice s tvrzí zpustošeny a tvrz zanikla – její místo je dodnes zřetelné v tzv. Starých Smilovicích, kde se zachovaly zvláště příkopy.²⁾

Zásadní informace o tvrzi ve Smilovicích přinesl na stránkách Hlásky J. Synek. Ve Starých Smilovicích jej upoutal shluk budov na dosud patrném půdorysu tvrziště ve výrazné poloze nad potokem, kde zaujme na první pohled budova čp. 28 – přízemní objekt na půdorysu „L“ s delším jižním křídlem nad srázem do údolí, s opěráky

Smilovice čp. 28, pohled z nádvoří

Smilovice čp. 28, pohled od jihu

v nároží, s obvodovým kamenným zdívem o tloušťce jednoho metru, s místnostmi opatřenými valenými klenbami s lunetami. Vyslovil oprávněnou domněnku, že jde o pozůstatek smilovické tvrze a lokalitu navrhl zařadit do seznamu dosud zachovalých tvrzí středních Čech.³⁾ Bohužel se tak nestalo – Encyklopedie českých tvrzí o smilovické tvrzi cudně pomlčela.⁴⁾

Některé zajímavé informace vztahující se ke smilovickému sídlu společenských elit bylo získáno z okopírovaného textu, obdrženo od pražských majitelů čp. 28. Zajímavá je informace, že roku 1479 jakýsi Mikuláš Kolouch platil nájem tři kopy grošů za celý smilovický poplužní dvůr včetně vyjmenovaných luk, lesů, potoků a rybníků. Prý se připomíná, že roku 1572 byla zřízena ze smilovického dvora tvrz jako reakce na tehdejší velké množství lupičů.⁵⁾

Při návštěvě Starých Smilovic 27. července 2008 nám majitelé čp. 28 umožnili prohlídku objektu zvenku a letmou návštěvu vnitřních prostor přízemí a sklepení jihovýchodního křídla. Tato budova je součástí trojkřídlé dispozice ve tvaru ostrého písmene „U“ s nádvořím otevřeným severovýchodním směrem do velké zahrady. Zajímavé je dnešní označení budov čísly popisnými a s ním shodné rozdělení parcelních čísel pozemků pod stavbami. Tak k čp. 28 (na pozemku č. 88) patří již zmíněné jihovýchodní křídlo, dále navazující asi dvě třetiny křídla jihozápadního a dále ještě oddělené asi tři čtvrtiny zbylého severozápadního křídla. Stavení čp. 29 (na pozemku č. 87) je vetknuto mezi obě části čp. 28, má jiné majitele a odlišný charakter.

Část severozápadního křídla patří k čp. 28 má charakter nízkého hospodářského stavení – stodoly s velkými vraty do dvora a malými okénky. Navazující dům čp. 29

tvorí západní nároží traktu a dnes má charakter venkovského domku z 2. poloviny minulého století.

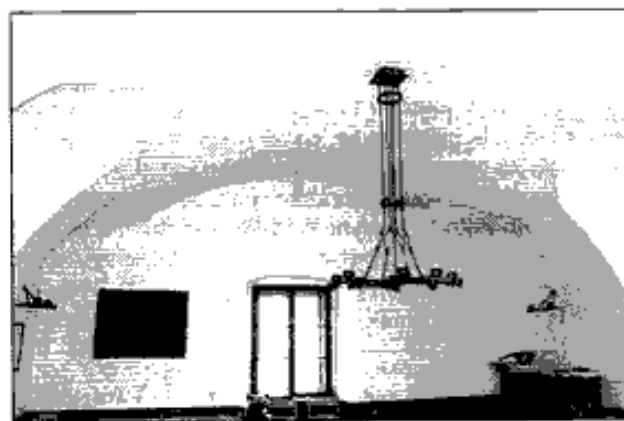
Zbýlá část jihozápadního křídla a navazující křídlo jihovýchodní (čp. 28) působí na pohled jednotně a byly do dnešní podoby patrně nákladně opraveny teprve nedávno. Při bližším pohledu však zjistíme, že se jedná o jednu pouze zdánlivou, neboť přízemí části nacházející se v jihozápadním křídle, včetně nároží, je v jiné úrovni, přibližně o tři čtvrti metru výše než křídlo jihovýchodní. Dispozičně není přízemí ani suterén této části jakkoliv komunikačně propojen se zvýšenou částí čp. 28, která má i samostatný vchod z nádvoří. Jižní nároží je směrem jihovýchodním zpevněno opěrákem.

Právě nižší část jihovýchodního křídla jsme měli možnost si v rychlosti prohlédnout. Jedná se o trojprostorovou dispozici se vstupem do užší střední části. Tato je valeně zaklenuta s výsečemi a dnes je napříč rozdělena na předsíň a kuchyni. V předsíni je vstup do obou postranních prostor a vpravo od vchodu vedou schody do sklepa. Z kuchyně lze vstoupit na terasu a do zahrady.

Severovýchodní místnost, vlevo od vstupu, je větší a užívaná jako obývací. Je osvětlena třemi okny, dvě jsou umístěna po stranách a jedno v čelní stěně. Strop je valeně zaklenut s výsečemi.

Místnost vpravo od vstupu, ložnice, je menší a rovněž valeně zaklenutá s výsečemi a dvěma okny. Na rozdíl od obývací a střední prostory je tato klenba opřena do vnitřních nosných zdí a má tedy kolmý směr vůči předešlým. Tato část popisované budovy je podsklepena. Sklep je valeně zaklenut ve stejném směru a v jihovýchodní stěně má malé větrací okénko.

Z uvedeného je patrné, že pokud se skutečně jedná o přestavěnou původní renesanční tvrz, nebyla tato postavena do tvaru L, nýbrž měla trojprostorovou dispozici a další přístavky mohly vzniknout až v dalších stavebních fázích.

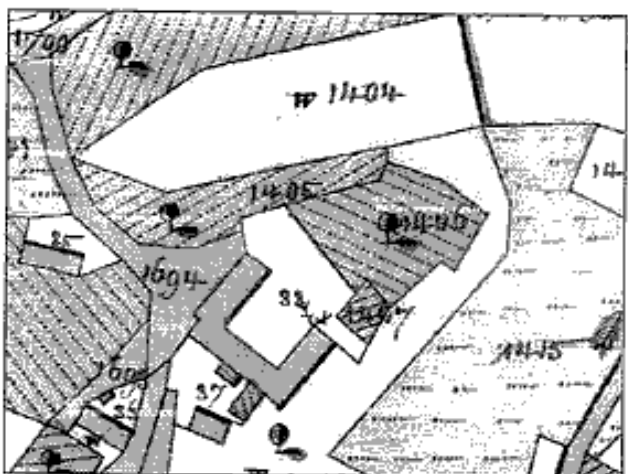

Smilovice čp. 28, severovýchodní místnost jihovýchodního křídla

Celá stavba se nachází na vyvýšeném místě nad polem, které se svažuje směrem východním k potoku. Severovýchodním směrem přiléhá ke dvoru zahrada, která je dnes ohraničena valem. V místě valu dle údajů majitelů jejich předci spatřovali ještě v 1. polovině minulého století kamenné hradby. V severním nároží ohraničujícího valu je torzo nějaké menší zděné stavby. Žádné opevnění v podobě příkopu v současné době není zřejmé, patrně byl terén zarovnan při zemědělském využití. Podle císařských otisků katastrální mapy z roku 1841, kde je na jihovýchodním křídle značka parohů, se vně od valu rozkládal rybník, na

Staré Smilovice na katastrálním plánu. Patrné rozdělení objektů na základě čísel pozemků 88 a 87

Staré Smilovice na císařském otisku stabilního katastru z r. 1841

jehož opačném břehu byl mlýn. Dodnes se dochovala severní hráz rybníka a několik starších budov mlýna. Vše ostatní vzalo za své při přeměně tohoto území na pole.

Shrneme-li prozatím získané informace a odhlédneme-li od první písemné zmínky z roku 1197 (odkaz Smi-

lovic velmožem Hroznatou Hrdiborovi⁶⁾), můžeme konstatovat, že zde sídlila v období od poloviny 14. století do roku 1479 drobná šlechta. Jejich sídlo je poprvé specifikováno až po husitských válkách (před rokem 1479), a to jako dvůr.⁷⁾ Zdá se velmi pravděpodobným, že výše zmíněné zbytky zemního opevnění jsou pozůstatky gotické tvrze, která vzala za své v neklidné první polovině 15. století a majitelé statku pak sídlili pouze v upraveném obytném stavení přilehlého dvora. Město Louny dvůr pronajímalo poddaným. Po znovu získané samostatnosti se Smilovice opět staly sídlem šlechty, která nadále sídlila ve stavení ve dvoře. V roce 1550 je dvůr (nikoli tvrz) opět zmíněn.⁸⁾ Prosperující druhá polovina 16. století dovolila majitelům statku Smilovice vystavět reprezentativní sídlo – na starém tvrzišti byla vyzdvížena snad roku 1572 renesanční tvrz, poprvé zmíněná v roce 1586; po opětovné ztrátě samostatnosti statku je uprostřed třicetileté války zmíněn ve Smilovicích opět jen poplužní dvůr, později hájovna. Objekt tvrze jistě prošel dalšími stavebními úpravami, ale dochoval se, nepovšimnut odbornou literaturou, do dnešních dnů (viz výše). Je dlužno připomenout, že tento odstavec je pouze nastíněnou vizí možného vývoje a že by si lokalita zasloužila odborný archeologický a stavebně historický průzkum.

Poznámky: 1) Viz Sedláček, A.: Hradky, zámky a tvrze Království českého XIV. Praha 1923, s. 426. 2) Kolektiv: Hradky, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III. Praha 1984, s. 430. 3) Synek, J.: Smilovice, zapomenutá tvrz v rakovnickém okrese. Hláska VI/1996, s. 51. 4) Kolektiv: Encyklopedie českých tvrzí III. Praha 2007. 5) Menoušek, J.: [Sjezd rodáků v souvislosti s oslavou 800. výročí první písemné zmínky o lokalitě a uplynutí 110 let od vzniku místního dobrovolného hasičského sboru]. Strojopis, Smilovice 1997, s. 3. 6) Profous, A. – Svoboda, J. 1957: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny IV. Praha 1957, s. 114. 7) Citace v pozn. 1. 8) Citace v pozn. 6.

Bitva u Teplé

Lukáš Hanzl

V červnu roku 1647 zahájila švédská armáda pod vedením vrchního velitele maršála Karla Gustava Wrangela jednu z posledních velkých vojenských intervencí do Čech. 26. června obklíčili Švédové Cheb, který se 17. července vzdal. Císařská armáda, která dorazila se zpožděním, dobyla alespoň 26. července město a zámek Sokolov. 27. července přitáhli císařští k Chebu. 30. července došlo k bitvě, kde byl málem podle Schleichedera zajat sám císař (Šimek 2002, 98). Císařské vojsko ustoupilo do Stříbra a Wrangel mohl se svou armádou postupovat dále do nitra Čech. Po obsazení hradu Kynžvartu přitáhli Švédové po hlavní silnici 13. srpna 1647 k Plané, za níž po dalších 10 kilometrech narazili na hluboké údolí Kosiho potoka. Došlo k tzv. bitvě u Třebele, kdy obě armády ležely proti sobě tři týdny, avšak výsledek byl nerozhodný. Dne 5. září se obě armády odpoutaly (Matoušek 2006, 16 a n.).

Po bitvě u Třebele, když došlo k odpoutání obou armád, přišel dne 1. září generál Hatzfeld z polního tábora

u Třebele maršálu Piccolominimu, „že švédská vojska trpí od porážky u Třebele velkým nedostatkem krmení a Wrangel toužebně očekává ohlášené spojení s Königsmarkem a výmarskými vojsky, aby na císařské stačili“ (Šimek 2002, 100). Wrangel snad nejprve ustoupil zpět do 10 km vzdálené Plané. Toho patrně využila císařská armáda a rychlým pochodem obešla Švédy od jihu a získala Tachov (Matoušek 2006, 20). Později pravděpodobně postupovala k Teplé. Dobytím Tachova a ohrožením zásobovací trasy přes Žandov do Chebu se Wrangel dostal do velmi nepříjemného postavení strategického obklíčení, které se mohlo kdykoliv změnit v taktické a následnou katastrofu. Jedinou možností bylo vystoupit na Tepelskou pahorkatinu a odsud se probít do Chebu. Obě armády proti sobě ležely u Teplé od 7. 9. 1647 (Šimek 2002, 100).

Je patrné, že se obě armády prošťovaly ve světových stranách, neboť císařská armáda ve snaze zablokovat cestu do Chebu postupovala z prostoru severně od Plané

přes Michalovi Hory eventuálně přes Pístov kolem rybníka Betléma rovnou do města Teplé. Švédové tudíž museli pravděpodobně postupovat jižněji, ve směru na Bezručice, kde se asi v prostoru kolem Ověšho vrchu stočili na sever a došli tak k Teplé od jihu či spíše od jihozápadu, od vesnice Beroun.

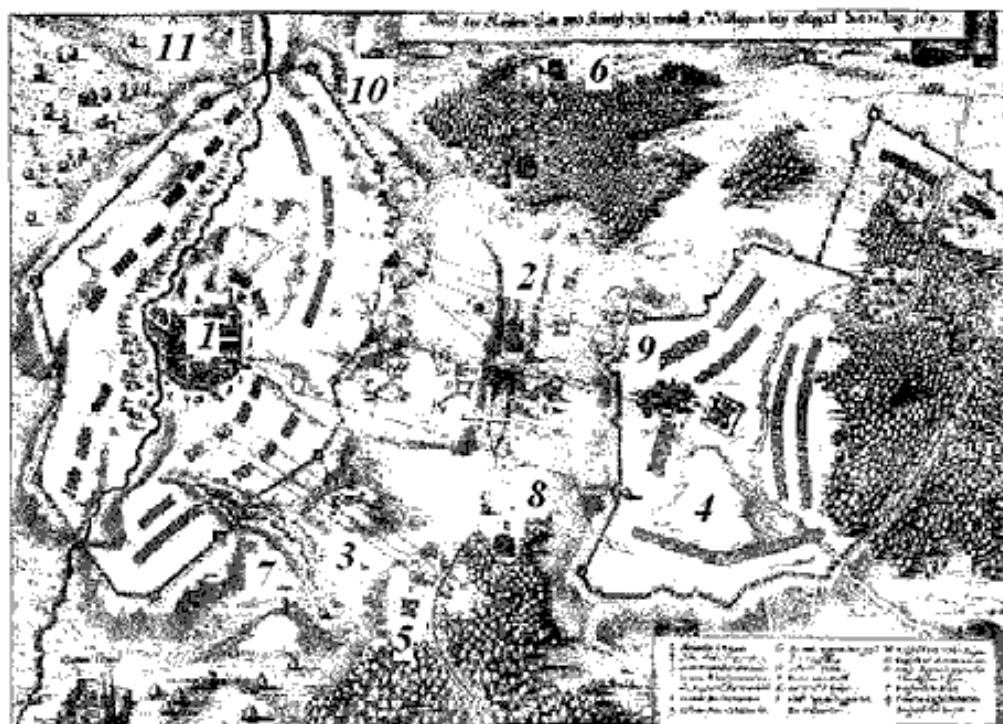
Dochovaná veduta postavení vojsk u eplé zobrazuje jen opevněné tábory či ležení a dělostřeleckou přestřelku. Rondel v Rankovicích, dodnes zřejmě mylně považovaný za relikv střeďověké tvrže (Bělohlávek 1985, 292; Úlovec 2000, 646 – 647), blokoval cestu přes Poutnov do Mnichova a tudíž možnost obejití císařské armády ze severu. Stejnou funkci měla snad i reduta u Betlému (dnes camping), opět někdy mylně řazená mezi tvrže, i když je zároveň připouštěno, že by mohlo jít o opevnění z bitvy u Teplé (Úlovec 1998a, 22). Císařské pozice tak vytvářely krátkou efektivní frontu zne-možňující jejich obejití.

Švédové se nakonec spokojili jen drancováním a vypalováním okolních vesnic a dvorů. Důvodem tohoto běsnění byla patrně stále se zhoršující zásobovací situace vojska. Proto své potřeby opatřovalo ber kde ber. Nakonec obešli jižně Doupovské hory a ustoupili přes Kadaň a hřebeny Krušných hor do Saska dlouhým a vyčerpávajícím pochodem. Toho využili císařští a v říjnu roku 1647 dobyli Kynžvart (Úlovec 1998b, 113).

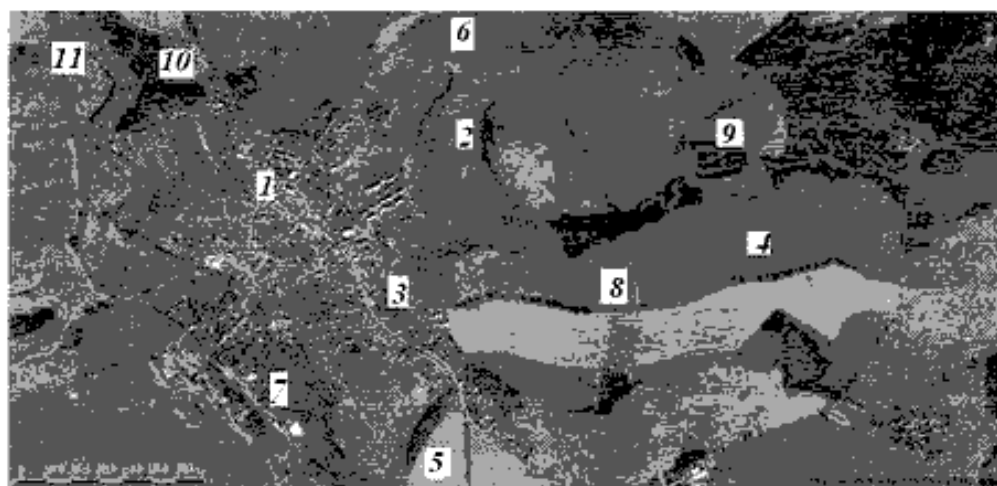
Pozice císařských u Teplé prakticky pohltila pozdější městská zástavba, když se Teplá rozrůstala. Jen severním směrem lze v budoucnu nějaké polní opevnění dohledat. Nehluboké provizorní polní opevnění švédského tábora vzalo za své zejména intenzivní hlubokou orbou. Jedině geomorfologické body se dají podle veduty dobře identifikovat a podle nich odvodit polohu, tvar i velikost tábora. Zatím zůstává nezodpovězenou otázkou, zda

zákres vojenských pozic na vedutě odpovídá skutečnému stavu. To bude nutné ověřit pomocí moderních metod nedestruktivní archeologie, popřípadě v některých místech pomocí exkavace.

Použité prameny a literatura: Bělohlávek, M.a kol. 1985: Hrad, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha: Mapy.cz – <http://www.mapy.cz>; Matoušek, V. 2006: Třebel. Obraz krajiny s bitvou. Praha; Šimek, J. 2002: Bitva u Třebel v Teatru Europacu. In: Minulostí Západočeského kraje XXXVII. Píseň, s. 87 – 108; Úlovec, J. 1998a: Betlém. In: Kolektiv: Encyklopedie Českých tvrží I. Praha, s. 22; Úlovec, J. 1998b: Hrad, zámky a tvrže na Chebsku. Cheb; Úlovec, J. 2000: Rankovice. In: Kolektiv: Encyklopedie českých tvrží II. Praha, s. 646 – 647.

Veduta bitvy u Teplé. Legenda: 1 – město, 2 – rokle s dnes zaniklým rybníkem, 3 – pahorek s šibenicí, 4 – terénní útvar ve švédském táboře, 5 – švédské pozice na jihu, 6 – vyvýšenina směrem k Beranovu, 7 – rybník, 8 – cesta, vedoucí dodnes na Dobrou Vodu, 9 – zaniklá ves, 10 – pahorek při silnici na Novou Farmu, 11 – tábor Chorvatů za řekou (dnes tudy vede železnice)

Krajina bitvy u Teplé. Legenda viz výše (podklad: Mapy.cz, kresba autor)

Orlík nad Humpolcem v roce 2008

František Kocman

Hradní areál byl otevřen veřejnosti v měsících květen až říjen. Průvodcovskou činnost a kulturní pořady zajišťovala správa hradu Castrum o. p. s. s dobrovolníky a studenty. Návštěvnost na hradě Orlík byla cca 9500 osob, z čehož vlastní kulturní pořady navštívilo cca 4050 osob. V rámci kulturních aktivit byly správou hradu připraveny v průběhu roku několik akcí: 5. – 6. července proběhl na hradě 12. ročník středověkých slavností. Hrad navštívilo na 2260 platících návštěvníků. 2 – 3. srpna byl odstartován 1. ročník šermířských slavností, pořádaných „Společností svobodných pánů z Jihlavy města královského“ ve spolupráci se správou hradu. Tuto akci navštívilo 989 osob. Na 5. srpna byl připraven country večer se skupinou „Skuláci“. Vlivem nepříznivého počasí hrad navštívilo 15 skalních příznivců. Vystoupení se tak přesunulo do interiéru hradu pod provozní objekt. 21 – 24. srpna byl uspořádán filmový festival pod názvem „Film a dějiny 2008, Mýtus a legendy“. Pořady navštívilo cca 510 osob. Již tradičně byl hradní areál dne 13. září v rámci Dnů Evropského dědictví – dnů památek – zpřístupněn zdarma veřejnosti. Hrad tento den navštívilo z důvodu nepříznivých klimatických podmínek jen cca 20 zájemců. Součástí projektu byla i přednáška o zapomenutých památkách v okolí.

Pohled z torza renesančního paláce na vnitřní líc severní zdi bastionu v době archeologického výzkumu – odstranění sutového kačelu při vnitřním lici a očištění koruny zdiva (květen 2008)

Práce společnosti Castrum o. p. s. byla v roce 2008 zaměřena převážnou měrou na zajištění malé údržby, návštěvnického provozu a kulturních akcí na hradě Orlík nad Humpolcem. Na opravu střechy kuchyně byla správě hradu poskytnuta účelová dotace z Fondu Vysočiny kraje Vysočina na rozvoj cestovního ruchu ve výši 40% nákladů. V rámci stavebních aktivit společnost zajišťovala mimo běžnou drobnou údržbu areálu i provedení následujících prací svépomocí, či úhradou realizace: čištění části valů a příkopů od náletových dřevin, úhrada 60% nákladů na opravě střechy kuchyně (odstranění poškozené a nevhodné krytiny a instalace nové střešní

krytiny), úhrada nákladů spojených s výrobou a instalací nových tří oken do objektu bašty, oprava dveří do téhož objektu, doplnění kovářských detailů na hradě (na vstupní bráně a zábradlí paláce), nátěr šindelové střechy přístřešku chlebové pece, úpravy terénu po archeologickém výzkumu v profilu bastionu, opravy oplocení areálu hradu v souvislosti s kácením přilehlého lesního porostu.

Správa hradu touto cestou děkuje za finanční dary, dotace a pomoc: bezejmenným návštěvníkům, Městu Humpolec, Kraji Vysočina, Ministerstvu kultury ČR – Státnímu fondu pro rozvoj české kinematografie, fy Barvy – Alenka za materiální pomoc, fy VODAK Humpolec s. r. o., Sboru dobrovolných hasičů Humpolec, Lesům ČR – Lesní správě Ledce nad Sázavou, Národnímu filmovému archivu, společnosti Bonton, panu Jiřímu Čáslavskému, skatům, mládeži z Dětského domova v Humpolci, mládeži a vedoucím z Dorostové unie sdružení křesťanských dorostů za pomoc při údržbě hradu a všem dalším dobrovolníkům, kteří celoročně pomáhali zajišťovat údržbu, správu a pořádání kulturních aktivit na hradě Orlík

Město Humpolec od května 2008 na hradě zahájilo první záchranné práce na zajištění zdiva tzv. „bastionu“. Pracím předcházelo vykácení lesních dřevin v těchto místech, rozrušujících reliktů zdiva. Ještě donedávna si

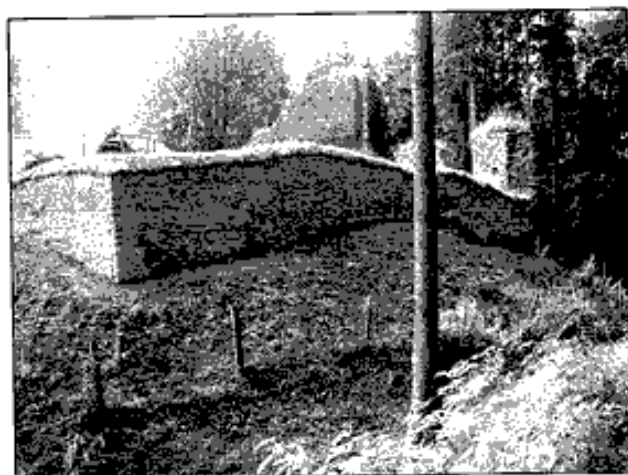

Pohled z renesančního paláce na vnitřní líc opraveného zdiva severní zdi bastionu (září 2008)

málokdo z příchodících návštěvníků uvědomoval celkovou velikost hradního areálu. Výšina při pravé straně hradního areálu byla donedávna zapomenuta v lesním porostu. Tato část areálu přitom skrývá řadu cenných částí opevnění hradu, dosud detailně neprozkoumaných. Poslední práce v minulém století zde prováděl Klub československých turistů, pobočka Humpolec, který v roce 1941 před násilným ukončením záchranných prací na hradě provedl celkové okopání vnějšího líce zdiva opevnění hradu. Práce nebyly ukončeny, zejména nebylo nalezené zdivo dosud zajištěno. Od té doby tato část unikala pozornosti a postupně se měnila v hromadu sutí.

Pohled na severovýchodní nároží a vnější líc severní zdi bastionu s detailem reliktu odlehčovacího pasu (červen 2008)

Opravené zdivo severovýchodního nároží a severní zdi bastionu, vnější líc, po dokončení prací (září 2008)

Pozemek, na němž opevnění stojí, se podařilo v nedávné době převést majetkově na Město Humpolec. V roce 2008 byly zahájeny archeologické a stavební práce. Postupně se tak zjistilo zdivo hrozící sesutím, dále došlo k nadezdívání odpadlých líců stavby. Při odkryvu byla odhalena část poměrně zachovalého vnitřního líce zdiva a zároveň zjištěno, že původní historický terén se oproti stávajícímu nacházel průměrně 0,5 – 1,5 m pod stávající úrovní terénu. Dalším zajímavým zjištěním je nález stavební spáry mezi zdivem západní stěny bastionu a severní zdí, která do určité výšky procházela plynule v severní hradbu. Západní stěna bastionu byla založena výkopem do upraveného terénu, byla přizděna k severní hradbě v jejím zlomu (který kopíruje skalní výchozy v této části hradního areálu), z vnějšího líce do severního parkánu byl líc plynule navázán se zachovalou částí zdiva nad odskokem v úrovni cca 1 – 1,2 m a plynule i ve vyšších partiích v nároží přechází bez stavební spáry do severní stěny bastionu. V úrovni nad předzákladem západní stěny a rozšířeného zdiva severní hradby byl terén v 16. století zvyšován. Otázku, zda severní hradba předchází výstavbě bastionu, nebo šlo o změnu stavebního záměru v průběhu výstavby, se snad podaří adekvátně zodpovědět při následných opravách severní hradby v úseku za renesančním palácem. Ve vnitřním líci severní stěny bastionu poblíž severovýchodního rohu byly zjištěny dvě kapsy po zatím neznámé stavební konstrukci. Práce byly financovány Městem Humpolec s příspěvkem kraje Vysočina z fondu na obnovu kulturních památek v kraji Vysočina, a příspěvkem Ministerstva kultury z Havarijního programu. Z rumu tak postupně povstala cenná část hradního areálu. Doufáme, že v případě dostatku finančních prostředků budou v nadcházejících letech práce pokračovat opravou části zdiva až k profilu stávající brány do areálu, a opravou severní hradby za renesančním palácem. Došlo by tak alespoň k částečné rehabilitaci této opomíjené části hradu.

Dále byly ještě prováděny opravy částí zdiva v horním hradě a na severozápadním nároží severní hradby. Odkryv zdiva před zahájením opravy prováděl Mgr. B. Dragoun z MG Orlických Hor Ryehnov nad Kněžnou pod

vedením prof. Tomáše Durdíka CSc. z Archeologického ústavu AV Praha, v. v. i., stavební práce prováděla firma REHIS s. r. o.

S ohledem na dlouholetý záměr Města Humpolec o zpřístupnění věže hradu a nerozhodný výsledek veřejné diskuse bylo městem v závěru roku 2008 zadáno ing. arch. Z. Závodskému z Humpolce zpracování studie variant zpřístupnění věže pro návštěvníky hradu. Prioritním zájmem města je zvýšení turistického ruchu v regionu při využití stávajícího zázemí hradu Orlík. Zadáno bylo zpracování alternativ zpřístupnění bez dozdění věže – tj. s ponecháním věže v současném torzálním stavu.

Orlík nad Humpolcem – detail severozápadního nároží hradu (zima 2008/9)

V závěru roku 2008 byla zahájena mýtní těžba v bezprostředním okolí hradu na západní a severní straně hradního areálu. Součástí prací bylo i odstranění dřevin rostoucích z reliktního zdiva severní hradby. Z paláce horního hradu se nám otevírá zajímavý pohled na horizont s pohledy na výše položené osady v okolí. Nevšední pohled skýtá návštěvníkům hrad při procházce z města okolo štol ze strany západní. Výrazně tak dominuje výška zdiva a samotné založení hradu na skalnatém suku, které při běžné prohlídce areálu hradu při přístupu od osady Rozkoš mnohým návštěvníkům uniká.

Středověké památky kantonu Wallis (Švýcarsko) část V

Petr Nosek – Petr Šafránek

Bischof Schloss – Biskupský hrad v Leuk/Loeche (kraj Leuk)

První zmínky o zemědělském dvorci v Leuku pochází z roku 515, kdy jej klášteru sv. Mořice (nezaměňovat se sv. Mořicem v Graubündenu) daroval král Zikmund Burgundský. Posléze na místě tohoto dvorce byla vystavěna dvě opevněná sídla (viz dále), čímž lze také vysvětlit jejich neobvyklou polohu pod osadou. V průběhu následujících století byl statek využíván biskupy ze Sionu jako jejich vedlejší hospodářské sídlo. Ve 12. století zde nechávají vystavět opevněné sídlo, jehož základem byla románská věž s přílehlým palácem opevněným obvodovou hradbou. Poprvé je zmiňován v roce

1254. Hrad byl spravován zástupně ministeriály s přídomkem von Leuk, jenž však v průběhu 13. století z dějin hradu mizí. Jejich nástupci byli páni von Ayent, následování rodem von Blonay a od roku 1350 pány von Raron. Za prudkých bojů mezi biskupstvím a Savojskými hrabaty byl celý Leuk mohutně opevněn a využíván jako hlavní centrum biskupského panství. Do konce 14. století byl však několikrát vyplněn a následně znovu obno-

ven. Počátkem 15. století se poddaní vzbouřili proti pánům von Raron a zpusťovali několik jejich hradů, Leuk nevyjímaje. Hrad společně s nedalekým donjonem vyhořel (1415). Za biskupa Walthera I. Supersaxa von der Fluhe byl roku 1475 přestavěn na letní sídlo. V dubnu 1507 zde byla podepsána sionským biskupem (dřívějším kardinálem Matoušem Schinerem) a vévodou Savojským mírová smlouva mezi Waliem a Savojskem.

Veřejný rozruch svého času vzbudil také zdejší proces s rytířem Antoníem Stockalperem, který zde byl vězněn, mučen a nakonec na popravišti před hradem roku 1627 popraven setnutím hlavy a následně rozčtvrcen. Na Biskupském hradu se také konaly v 17. století nechvalně známé inkviziční, tzv. čarodějnické procesy.

Bischof Schloss – zbytky hradu se zaniklým románským donjonem (foto P. Šafránek 2007)

Bischof Schloss – půdorys (podle A. Donet 1982)

V roce 1867 píše zpětně farář Petr Kämpfen o případu z roku 1678, kdy zde byla popravena „čarodějnice“ Kateřina Balin.

Použité prameny: Bitterli, T.: Schweizer Burgenführer. Valdvogel Verlag 1995; Krahe, F. W.: Burgen des deutschen mittelalters. Würzburg 1987; Meyer, W. – Widmer, E.: Das grosse Burgenbuch der Schweiz. Zürich 1977; místní informační tabule; Donnet, A.: Chateaux du Valais. Martigny 1982; www.swisscastles.com.

Dalaturm u Leuk

Dodnes stojící věž se nachází na staré zemské silnici vedoucí do Varen, na převislé skále nad soutěskou (roklí) zvanou Dalaturm podle říčky, která pod ní protéká. Na východním okraji rokle stojí stará strážní mostní věž čtvercového půdorysu s cimbuřím a s průjezdem brány pro vozy.

Toto místo bylo přirozeným místem předsunuté obrany pro nedaleké městečko Leuk (do jeho obrany byla zcela jistě zahrnuta), protože soutěska, která úbočí Alp zde prořezává, je zde nejužší a proto velmi dobře překonatelná nepřátelským vojskem a tudíž nejvíce vhodná k obraně. Patrně byla vystavěna v 15. století na místě původního strážního stanoviště, využívaného již v době Říma. Stavba věže byla v roce 1927 celkově zrestaurována a v roce 1929 zde byl postaven nový most, v nedávné době opravený. Dnes je spodní cesta do Varen sporadicky využívána a slouží spíše jako obslužná silnice místním vinařům. Vstup do věže je umístěn ve výšce téměř 4 m a je veřejnosti nepřístupný.

Použité prameny: Bitterli, T.: Schweizer Burgenführer. Valdvogel Verlag 1995; www.swisscastles.com.

Dalaturm – zachovaná brána nad soutěskou (foto P. Šafránek 2007)

Johanniterturm v Salgesch

Ve městě Salgesch se nachází tzv. Johanitská věž. Rytíři od svatého Jana Jeruzalémského se zde usadili na počátku 13. století. Nechali zde vlastním nákladem založit nějaký chudobinec či hospic (modlitebnu), která sloužila potřebám poutníků a dalších cestujících obchodníků. Tato stavba spadala a byla závislá na komturství Conflans ve francouzském Savojsku. Sídlo bylo využíváno až do poloviny 17. století, kdy jej johanité prodávají i se všemi pozemky místním ušedlíkům v okolí. Tato stavba, jenž je tvořena věží s vedlejší přiléhající budovou, je již od pradávna z dálky dobře viditelná. Dnes je v soukromých rukou a je veřejnosti nepřístupná. Salgesch – Salquenen je synonymum pro tekoucí víno. Vinná réva je hlavní zemědělskou komoditou této hornowal-

liské obce a zdejší víno již desetiletí pojmem pro znalce vín. Tento pojem pochopí ostatně každý, kdo ochutná zdejší produkty které se vyznačují nezaměnitelnou identitou. Přeměna z ryze rolnické obce na vinařskou oblast začala teprve po II. světové válce a dnes zde pěstuje víno na 203 ha na 40 rodinných podnicích. 87% produkce jsou červená vína. V okolí obce se začíná prolínat německá a francouzská jazyková oblast. Klidná obec se vyznačuje kvalitním zázemím veřejných a turistických služeb (od pekaře začínaje a kadeřníkem konče) v těsné blízkosti města Sierre (něm. Siders).

Johanniterurm – zachovaná „minimální“ tvrz (foto P. Nosek, 2007)

Použité prameny: Bitterli, T.: Schweizer Burgenführer. Valdvogel Verlag 1995; www.swisscastles.com; www.salgesch.ch.

Werra Schloss (Leuk / Locche)

Sídlo zemského hejtmána z Werra u Galdinenu v Leuku prodělalo zajímavé dějiny. Nejstarší zdivo lze datovat až do 11. století. Hlavní budova sídla prošla za generací majitelů mnoha stavebními úpravami, které vyústily v nádherné šlechtické sídlo, v uzavřený komplex budov s dlážděným nádvořím. Archeologické výzkumy prokázaly několik stavebních fází. Při každé z nich bylo sídlo přestavěno nebo rozšířeno, nebo byly proraženy nové vstupy nebo okna, či naopak staré otvory zazděny. Těmto úpravám odpovídá i dnešní stav a vzhled budovy. Základem dnešní tvrze byla románská obytná věž z přelomu 11. a 12. století o půdorysných rozměrech 10,5 m x 8,75 m. Sloužila k obytným účelům správce oblasti a jeho světským a církevním potřebám. V pozdějších dobách byla několikrát za sebou snížena. Za Františka Habundance v roce 1505 byla doplněna hrázděným zdivem. Dobu této výstavby připomíná vyrytý gotický nápis na jednom z trámů v přízemním pokoji. F. Habundanc byl v té době uváděn jako správce v Leuku. Nově postavené prostory byly zpřístupněny vnější schodišťovou věží, která stála v místě dnešní šestihranné věže. Zeman Jan von Werra, někdy také nazývaný Veliký, získal toto zboží sňatkem s dcerou F. Habundance. Za jeho působení získal komplex budov reprezentativní charakter. Se svou manželkou Aegidiou Majoris (první manželství) a Julianou Patrici (druhé manželství s bohatou vdovou) vystavěl zde mezi léty 1517 – 1532 šlechtické sídlo v dobových dokumentech uváděné jako „magna aula ... in prato majoris“ a lidově nazývané „Mayorshof“. Nádherná a přepych milující zeman byl vzdělaný člověk a prozíravý politik. Byl váženým vojenským velitelem a za hranicemi země znám pro své bohatství a velkou moc. Za svého neklidného života zastával všechny vysoké úřady v jeho vlasti, byl například správcem a pán v Zermattu, majitel sídla v Leuk, zemský správce pro Dolní Wallis a zemský hejtman. Jan von Werra nechal postavit novou šestihrannou věž s vkusnými okny, která komunikač-

ně spojila sklepní prostory s horními obytnými pokoji. Hlavní budova také obdržela na severní straně věžovitou nástavbu, v které byla zřízena velká hala (rytířský sál) s nádherným gotickým komínem s aliančním rodovým erbem Werra-Patrici. Tento prostor, z něhož ústily vstupy do pokoje s gotickým obložením a do velkého pokoje na severní straně, byl působivý a byl reprezentativním místem vzkvétajícího šlechtického sídla. Také vnější vstupní portál pochází z této doby. Jan von Werra opatřil mimo jiné své sídlo ještě „ozubenou“ hradbou s ochozem a jednou buštou se střílnami. Za Matouše von Werra, zemského správce v Monthey a hejtmána ve francouzských službách, a jeho manželky Kateřiny, dcery zemského správce Mikuláše, byla tvrz po roce 1626 opět zásadně změněna, čímž získala dnešní podobu záměčku. Na severní straně byla přistavěna čtverhranná budova s valbovou střechou a připojena scho-

Werra Schloss – půdorys (podle A. Donnet 2008)

Werra Schluss – zachovalý záměček s pevnostními prvky (foto P. Nosek, 2007)

dišiová věž. Byl zřízen vysoký štukaturou zdobený sál, křížová klenba, ze vzácného dřeva sloupová chodba a také vnější arkýře. Mimo to zrekonstruoval dnešní obytné prostory a místnosti vybavil vzácným renesančním nábytkem. Za zmínku také stojí bohatě zdobené vstupní dveře s uměleckým kováním v barokním portálu z tufového kamene, bohatě zdobenou kamennou kartuš s aliančním erbem Werra-Kalbermatten a v neposlední řadě gotická sdružená okna s pěticípým křížovým ostředím nebo interiér vnitřního nádvoří. V letech 1986 až 1992 zde byla, za přispění místních nadšenců pod dohledem památkové péče, zřízena restaurace. Dnes je objekt v soukromých rukou a je veřejnosti nepřístupný.

Použité prameny: Bitterli, T.: Schweizer Burgenführer. Valdvogel Verlag 1995; Donnet, A.: Chateaux du Valais. Martigny 1982; www.swisscastles.com.

(Čtvrt)stoletý KAS

Na stránkách Hlásky se to stoletími jen hemží... Konečně i Klub dospěl do doby, kdy může svoji historii počítat v těchto jednotkách. Jsou to sice zatím jen jejich díly, ale kdoví. Čtvrtstoletí je nízký věk pro památku, hezký věk pro společnost přátel, ale jedincem může být taková doba vnímána rozporuplněji. Řečeno slovy úvodníku Petra Rožmberského ke dvacetiletí KAS mnozí z otců (a matek) zakladatelů během té doby dospěli do věku moudrosti a mnozí, bohužel, již mohou naše konání sledovat jen z jiných dimenzí. Oslavit letošní výročí proto s námi může jen čtyřicet dva zakládajících členů.

Jako jeden z dalších otců zakladatelů jsem byl požádán redakcí o jubilejní úvodník. O historii Klubu bylo již mnohé napsáno při předcházejících kulatých výročích a tak standardně odkazují na příslušná čísla Hlásky.¹⁾ K dějinám Klubu snad nelze nic podstatnějšího dodat, zbývá jen osobní pohled. Snad právě s touto představou se na mne Petr Rožmberský obrátil. Podělím se tedy o svoji představu o tom, co KAS byl, je a trochu i o tom jaký může být a co pro mne znamená. Doufám, že nebudu obviněn ze sebestřednosti a pokud ano, doufám, že mi bude shovívavými členy odpuštěno. Důvod proč tak činím je dán tím, že jsem v partnerství (díky příhlášce registrovaném) s Klubem prožil krásných 25 let dospívání. Během nich jsem vychovával děti, trochu poznal život a jeho úskalí a taky se učil bádát. Při vzniku KASu jsem patřil k nejmladším. To už dnes zdaleka neplatí. Dle citované periodizace²⁾ jsem přečkal dvě dvacetiletí a ke křídle moudrosti mi zbývá ještě (minimálně) stejně dlouhá cesta. Proto také nemohou být následující řádky projevem moudrosti, ale (pouze) prožitku.

KAS vznikl v hlubokých dobách totality, kdy pro mne jako sotva plnoletého bylo takřka nemožné si představit, že mohou být i jiné poměry. Kupodivu zanedlouho nastaly a spolu s nabytou představou svobody se vyvojily mnohé společenské organizace se sympatickou náplní. V nyní již i pro mne těžko srozumitelném nadsnění jsem do těchto spolků vstupoval, aktivně působil, psal, redigoval a dokonce i předsedal. Těch několik zbrklých let minulo a já, tvář v tvář zvolna přicházející dospělosti, začal mít pocit, že je třeba si vybrat. Po nabytých zkušenostech však nakonec bylo volba snadná – KAS v Plzni žil, krásně bujel zaléván nadšením mnoha lidí, kteří se k mému velkému štěstí stali mými přáteli.

Klub ve svých počátcích žil poněkud jinak, v době ročenek se mnohé badatelské problémy řešily na společném fóru, kterému jsem rád naslouchal. Mnozí členové badatelé časem přirozeně tihou ke klidu soukromých prací a tak tento krásný fenomén ubývá chvílemi na intenzitě. Naštěstí jsou zde noví členové a nové sekce.³⁾ Prostor k diskuzím je také díky Klubu k dispozici na Dějinách staveb. Přesto máte v této souvislosti napadá myšlenka oživit původní přání našeho zvěčnělého předsedy Pepy Milera. A tak přicházím s návrhem pořádat méně formální, komornější, ale o to více diskuzní „konference“ (semináře) zaměřené tematicky jen na tvrze a dmooburky, kde každý příspěvek bude zároveň diskuzí. První by se mohla konat třeba koncem léta na tvrzi ve Svinně.

Ještě si dovoluji poznámku k výletům. Klub je společenská organizace, nikoli vědecká a k ní jistě poznávací výlety patří. Ostatně co jiného jsou mnohé odborné exkurze vědeckých konferencí. O to zajímavější je fakt, že na mnohých výletech bývají prezentovány výsledky badatelské práce členů nebo dokonce dochází k objevům přímo při těchto akcích.⁴⁾ Bohužel mi chybí zkušenost z ostatních poboček a tak doufám, že při dalších výročích se chopí možnosti zhodnocení i jejich členové.

Občas slyším debaty či přímo stesky na poměry v Klubu, na „odbornou“ úroveň členů, na to, že badatelský kvas už není tím, co býval. Dokonce i v odborných publikacích se mohou dočíst, že Klub je spíše klubem turistů.⁵⁾ Paradoxem je, že tyto stesky zpravidla pronášejí ti, kteří právě díky Klubu získali pevné badatelské kontakty a stále získávají poznatky ať už z práce členů, z diskuzí, publiko-

vaných objevů nebo prezentací prostřednictvím přednášek či konference Dějiny staveb.

Já se k těmto steskům nepřipojím, jen si dovoluji podotknout, že nadšení bývá zpravidla úměrné věku... Do dalších let tedy přeji Klubu Augusta Sedláčka nové bojovníky a těm starým nové zážitky. A všem radost z prožitků badatelských i z toho zdánlivě všedního lidského setkávání.

Poznámky: 1) Rožmberský, P.: Dvacet let Klubu Augusta Sedláčka. Hlásky XV/2004 č. 1, s. 1. 2) Viz pozn. č. 1. 3) Například „pravěká sekce“ plzeňské pobočky, jejímž produktem je Pffručka amatérského archeologa aneb do mrtvých se nekope (Libri 2009). 4) Například negativní zjištění v případě jednoho tvrziště na Podbořansku, objev nejstaršího zachovaného náhrobníku předků Karla ze Svárova a další. 5) Odposlechnuto, případně si každý poučený člen vyhledej sám.

Tomáš Karel

Deset let Dějin staveb z pohledu organizátora

Seznámím Vás s některými údaji o konferenci Dějiny staveb, o kterých by bylo dobré podiskutovat. Nebudu je komentovat, protože to musí udělat jiní. Já, jako klubem pověřený podnikatel, prostě jen organizuji.

Když jsme před deseti lety rozjžděli konferenci, představovali jsme si, že to bude multitematické setkání širokého fóra účastníků od odborníků na stavebně historický průzkum, přes zástupce škol, instituce státní správy až k amatérským badatelům či jen zájemcům o architekturu. Multitematicnost se daří zachovávat. Pokud jde o průměrné složení účastníků v posledních letech, vychází toto: skoro polovina je pracovníků památkových úřadů, 5% školy, 10% výzkumné ústavy, muzea, archivy, 6% státní správa, 7% firmy a podnikatelé, 10% soukromé osoby, 5% studenti.

Prostředí konferenčního střediska v Nečtiněch má své omezení. Vyhavení není nijak špičkové a zlepšuje se jen pomalu. Vejde se sem jen cca 120 osob. Má to ale i své výhody: Není kam utéct – do nejbližší hospody je to 3 km. Omezený počet osob vede k domácí atmosféře. Neformální setkání lidí se stalo stejně důležitou složkou konference jako sledování referátů. Pokud by bylo účastníků více, nebo bychom chtěli lepší prostory, museli bychom najít jiné vhodné prostředí.

Co se zatím nepodařilo, je přilákat na konferenci zahraniční účastníky. Tedy s výjimkou Slováků. Snažil jsem se oslovit zejména Němce, ale výsledek neodpovídal úsilí, proto jsem na to zatím rezignoval.

Výstupem konference v tištěné podobě jsou sborníky. Jejich souhrnný rozsah je nyní přes 2000 stran, 260 článků. Z toho 83 bylo věnováno panským sídlům. Nedaří se zatím zajistit jeho větší odbyť a rozšíření mezi další potenciální zájemce.

Úroveň článků je různá. Od špičkových prací až po práce začínajících autorů. Posláním konference je mimo jiné přilákat a zapojit začínající badatele i amatéry. Je to dáno i společenským posláním vydavatele, tj. Klubu Augusta Sedláčka. Sborník ovšem zatím nedosáhl do kategorie recenzovaných publikací. To může být problémem v budoucnu.

Vydávání sborníku je umožněno podporou Města Plzně, Plzeňského kraje a Ministerstva kultury. Vlastní konference je plně financována z vybíraného konferenčního poplatku. Ten se za poslední roky zvýšil jen nepatrně. Tomu ovšem odpovídá i stagnující množství a kvalita služeb.

Pomoc při organizaci konference zajišťuje několik obětavých členů plzeňské pobočky. Budiž jim za to chvála, protože nic víc nedostanou.

Zdá se, že konference běží bez problémů, ale každá samochvála smrdí, proto budu rád za připomínky a rady ke zlepšení její organizace.

Petr Míkota, organizační tajemník konference Dějiny staveb

František Alexander Heber

V roce 2009 uplyne již 160 let od úmrtí prvního velkého badatele českých hradů. Královéhradecká pobočka KASu pořádá v sobotu 25. července 2009 malou vzpomínku na tuto osobnost. Dopoledne se vypravíme po některých panských sídlech nedaleko od Náchoda, odpoledne se u jeho hrobu na hřbitově v Náchodě-Starém Městě uskuteční picturákt. Přesný časový rozvrh celé akce bude zveřejněn v příštím čísle Hlásky.

V roce 2007 se v Náchodě připomínalo sté výročí úmrtí učitele, školního inspektora, spisovatele, archeologa, historika, muzejníka a zakladatele náhodského muzea Jana Karla Hraše (2. dubna 1840 – 6. května 1907). Při té příležitosti byl publikován i jeho deník z let 1871 – 1872. Zřejmě nejpozději od konce roku 1871 se Hraše zabýval úpravou hrobu F. A. Hebera, podle deníku obdržel 14. dubna 1872 od prof. Seidana (?) z Prahy nákres pomníku a ještě téhož dne zahájil sbírku na jeho zhotovení (Hladký, L. – Sádlo, V.: Deník záznamy (díáře) Jana Karla Hrašeho z let 1871 a 1872, Náchodsko od minulosti k dnešku 5, Náchod 2007, s. 308). Proč tato aktivita nebyla dotažena do konce, nejsme dnes schopni zjistit.

Před deseti lety byla vyslovena hypotéza o autorství pamětní desky nad hrobem Františka Alexandra Hebera. Zprávu o zhotovení desky v časopisu Zprávy památkové péče napsal Břetislav Štorm, který v Náchodě v té době řídil obnovu Piccolominiho zahrady, a protože vzhled desky včetně použitého typu písma odpovídaly jeho pracím, bylo autorství návrhu přičteno jemu. Tuto hypotézu potvrdil dne 18. prosince 2007 na semináři o životě a díle Ing. arch. Břetislava Štorma jeho syn Ing. arch. Vojtěch Štorm. Podalilo se tak odstranit jeden z otazníků kolem autora první vědecky pojaté práce o starších panských sídlech v Čechách.

Jiří Slavík

Životní jubileum

prof. PhDr. Františka Musila CSc.

Dne 7. ledna 2009 se dožil sedmdesátilet jeden z prvních východočeských členů Klubu prof. PhDr. František Musil, CSc. Pardubický rodák již od dětství žije v Ústí nad Orlicí, a o hrady se začal hlouběji zajímat již za svých olomouckých vysokoškolských studií, zčásti pod vlivem svého učitele prof. PhDr. Ladislava Hosáka DrSc. V roce 1968 získal titul PhDr., na kandidaturu musel po splnění všech náležitostí v roce 1969 čekat dlouhých 21 let, kdy učil na Střední průmyslové škole textilní v Ústí nad Orlicí. Od roku 1996 působí jako vědecký a pedagogický pracovník na Ústavu historických věd Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové (nyní Historický ústav Filozofické fakulty). Pedagogicky působí i na univerzitách v Olomouci a v Brně. V průběhu posledních dvou desetiletí získal titul docenta (1998) a profesora.

František Musil se zabývá dějinami panských sídel nejen ve východních Čechách, ale i na Moravě a na Slovensku. Věnuje se českým dějinám středověku a novověku, dějinám Kladska, samozřejmě se důkladně zabývá historií východočeského regionu, zejména obdobím kolonizace, a zkoumá i dějiny Uher a Slovenska. Je autorem řady prací, rozptýlených v množství tiskovin od obecních a městských zpravodajů, přes regionální noviny a vlastivědné sborníky až po monografie. Jejich soupisy až do roku 2003 byly již publikovány (Listy katedry historie 7, Hradec Králové 1994; Východočeské listy historické 21-22, Hradec Králové 2004). Neuvěřitelnými 600 hesly se podílel na východočeském svazku Hradů, zámků a tvrzí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (1989), je autorem knihy o panských sídlech na okrese Ústí nad Orlicí a iniciátorem a spoluautorem obdobné práce

z území okresu Rychnov nad Kněžnou. Z posledních připomeňme Osídlování Poorlicka v době předhusitské (2002), dvoudílná skriptta Úvod do kastelologie (2006) s československým záběrem či stručné dějiny Kladska (2007). V poslední době jej pohltila redakce připravovaného prvního svazku Dějin východních Čech. Přesto koná se svým přítelem Miroslavem Plačkem terenní průzkumy, nedbá na nepřívětivé jednání hradních pánů (naposledy loni na podzim na Oslavě to byl Jan Sokol z Lamberka) a stále připravuje (často jako člen autorského kolektivu) nové publikace. Musíme jej obdivovat za plní, skromnost i obětavost, se kterou se věnuje studentům, pro které pořádá domácí i zahraniční exkurze, a s nímž téměř denně dojíždí z Ústí nad Orlicí do Hradce Králové. Vše nejlepší do dalších let!

Jiří Slavík

Krátce o údělu v Běšinech

Při dělení dědiců po Adamu Havlovi Kocovi z Dobruše roku 1666 získala statek Běšiny (okr. Klatovy) jeho dcera Maxmiliána Františka.¹⁾ Provdala se roku 1670 za majitele (Spáleného) Poříčí Václava Ignáce (jinak Hynka) Vratislava z Mitrovic²⁾ a minimálně v letech 1676 – 1678 žili podle svědectví nejstarší běšinské matriky v Běšinech, kde jsou v uvedené době jmenováni také jejich služebníci a zaměstnanci (komorník, komorná, opatrovnice dcer, panu paní Vratislavové – tj. příslušnice fraucimoru, panská pekařka, rajtknecht, zahradník).³⁾

Roku 1678 koupil statek Běšiny (tvrz, poplužní dvůr a ves Běšiny s podacím u sv. Bartoloměje a v Běšinech, dvory Hubenov a Úloh, vsi Úloh s podacím sv. Petra a Pavla, Hubenov, Javoří, Rajské, Zahradka a Tvrdoslav) Vilém Albrecht Krakovský z Kolovrat, jenž jej připojil k panství Týnec.⁴⁾ Jeho syn, hrabě Maxmilián Norbert, někdy na počátku 18. století započal v Týnci stavbu nového reprezentativního sídla – zámku. Stavba byla v hrubých rysech hotova roku 1710, ale práce ještě zdaleka neskončily.⁵⁾

Hrabě Maxmilián Norbert zemřel roku 1721 a správu týneckého panství převzal z jeho synů Jan Josef Hyacint Krakovský z Kolovrat. Jeho manželkou byla hraběnka Marie Františka z Martinic. Panství bylo zadlužené a roku 1724 je nový zámek popisován jako sice nedokončený, přesto částečně zařízený a obývaný.⁶⁾

Tak jako se již několikrát (v Seči,⁷⁾ v Žikově,⁸⁾ v Otěšicích⁹⁾ a konečně i ve Zvěroticích¹⁰⁾ podařilo prokázat, že otcové synům vykážou v rámci panství či statku určitou jeho část, kde oni bydleli a relativně samostatně hospodařili, aniž by šlo o faktické dědické zaknihované oddělení z otcovského nedílu, byla zjištěna obdobná situace také v Běšinech. V letech 1720 a 1721 se v běšinské matrice jako kmotra objevuje hraběnka Františka z Kolovrat rozená z Martinic, mezi zemřelými jsou uvedeni Václav Vodička kuchář hraběte Josefa Kolovrata pána na Běšinech, Venel forajt (tj. forejt, předjezdec před kočárem) hraběte Josefa z Kolovrat toho času pána na Běšinech, zabíjí od vojáka, jenž byl v Běšinech v kvartýru, a Franc Jiřík (? Gyzík) myslivce pana hraběte na Běšinech.¹¹⁾

Ačkoli záznamů není mnoho, je možné konstatovat, že nedlouho před otcovou smrtí žil Jan Josef Hyacint s manželkou a služebnictvem na tvrzí v Běšinech, která byla zřejmě pro pobyt hraběcích manželů přizpůsobena; o jejich barokních úpravách se zmiňuje Encyklopedie českých tvrzí.¹²⁾ Jaká byla motivace, není zcela jasné. Mohlo jít o nedostatek místa v otcovském nedostavěném sídle, což mohlo být po založení nové rodiny řešeno „údělem“, mohlo se jednat o mezigenerační neshody, popřípadě o jakousi „přípravku“ pro řízení velkého panství.

Poznámky: 1) Sedláček, A.: Hradů, zámků a tvrzí Království českého IX. Praha 1893, s. 34. 2) Sedláček, A.: Vratislav z Mitrovic. In: Ottův slovník naučný XXVI. Praha 1907, s. 1006. 3) Státní oblastní archiv Plzeň, fond Sběrka matrik, fara Běšiny, kniha 1, s. 1 – 8. 4) Citace v pozn. 1. 5) Hůrková, J. – Pieka, J.: Zámek Týnec u Klatov – stavební vývoj čestného dvora. In: Dějiny staveb 2007. Plzeň 2007, s. 5, 7. 6) Sedláček, A.: Z Kolovrat. In: Ottův slovník naučný XIV. Praha 1899, s. 604; citace v pozn. 5, s. 13. 7) Rožmberský, P.: Hraběcí sídlo v Seči, Hláska XIV/2003, s. 53 – 56. 8) Rožmberský, P.: Existovalo v Žikově panské sídlo?, Hláska XVII/2006, s. 38 – 41. 9) Rožmberský, P.: Úděl v Otěšicích, Hláska XVIII/2007, s. 12 – 13.

10) Úlovec, J.: Po stopách zaniklých sídel v Čechách 3, Hlíška XX/2009, s. 10. 11) Citace v pozn. 3, s. 314, 316, 530, 535, 536. 12) Úlovec, J.: Běšiny. In: Encyklopedie českých tvrzí I Praha 1998, 21.

Petr Rožmberský

Už jste četli...?

Kryštof, P. – Šmejdá, L. – Vařeka, P. (eds): **Opomíjená archeologie 2005 – 2006**. Vydala Katedra archeologie Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni. Z obsahu: Rytíř, L. – Trefný, M.: Výzkum ohrazeného areálu v **Ledčicích** (okr. Mělník) v roce 2006, s. 38 – 45 (koniec 12. – polovina 13. stol., zahloubené objekty, opuštěné sídlo patrně nejnižší feudální vesnické slechty). Janiček, L.: Přehled výzkumných terénních aktivit za rok 2005 a 2006 v prostoru zaniklých **Dolan**, okr. Plzeň-sever, s. 54 – 75 (tvrziště, kostel). Kryštof, P. – Kryštofová, T.: Výzkum ohrazené polohy „**Na propadeném zámku**“ (k. ú. Branov, okr. Rakovník), s. 116 – 123 (opevněná lokalita využívaná v pravěku, raném středověku a ve 13. století). Křišťal, P.: Vyhledávání archeologických památek v okolí ohrazené polohy „**Na rovinách**“ (okr. Loupy) v roce 2006, s. 126 – 132 (val a příkop před hradem **Džbán**, na plošině u hradu **Pravda** zjištěn val porušený lomem, ve valu zachyceno nároží na maltu). Nováček, K.: První sezóna průzkumu středověkého výrobního mikroregionu **Štrašicko**, s. 164 – 172 (záchranná sonda na Melmatčiji-**Vimberku**, objev tvrziště u **Štrašic**).

Hajšman, J. – Řezáč, M. – Sokol, P. – Trnka, R.: **Příručka amatérského archeologa aneb do mrtvých se nekope**. Vydalo nakladatelství Libri, Praha 2009, pevná vazba, A4, 246 stran, perokresby, černobílé i barevné fotografie. Autoři, členové plzeňské pobočky KASu, odlehčenou formou podávají informace o problematice nejen amatérské archeologie. Dopor. cena 290 Kč.

P. Rožmberský

Sdružení pro stavebně historický průzkum vydalo sborník z konference „Funkční a prostorové uspořádání budov“ – **Svorník 6/2008**. Tématu panských sídel se věnují následující články: Durdík, T.: Obytné jednotky v palácích hradů Přemysla Otakara II. Anderle, J.: Uspořádání bytů v některých velkých hradech doby Karla IV. Rykl, M.: Obytná část dispozice středověké tvrze v Čechách. Chorowska, M.: „Apartment“ w budownictwie rezydencjalnym na Śląsku doby średniowiecza. Kubeš, J.: Vývoj obytné jednotky v sídlech vyšší slechty z českých zemí (1550 – 1750). Kwaśniewski, A.: Architektura recreationis - środkowoeuropejskie założenia „willowe“ XVI – XVIII w.; geneza, rozplanowanie, funkcje użytkowe i ideowe. Prechal, V.: Privátní zbrojnice a aristokratická sídla v českých zemích 1500 – 1750. Kalina, P.: Funkční a prostorová struktura Starého královského paláce za Benedikta Rieda. Slavík, J.: Renesanční zámek v Litomyšli – poznámky ke stavebnímu vývoji a dispozici. Cena publikace je 300 Kč. Informace na www.svornik.cz.

P. Mikota

Z hradů, zámků a tvrzí

Na zámku **Hradistě** (Blovice, okr. Plzeň-jih) dosavadní žlutoučervenou omítku nahrazují omítky nové, smetanově bílé, a to v rámci vrácení objektu do vzhledu, jaký měl po výstavbě r. 1873. Západní a jižní fasáda jsou hotovy, na severní se pracuje a na východní dojde v r. 2009. Obnova zámku, kde od poválečné doby do r. 2000 byla umístěna zemědělská škola, trvá od r. 2001 metodou dílčích dotací. Vyžádá si ještě 2,8 miliónu korun. O 6 miliónů z peněz EU požádalo v zámku sídlící Muzeum jižního Plzeňska na obnovu pětihektarového zámeckého parku. Zde by se měla oživit výsadba i opravit brána, kašna a jezírko. Projekt revitalizace parku, jejíž trvání se odhaduje na 5 let, se zpracovává, očekávají se výsledky dendrochronologického průzkumu. Park byl částečně poničen vodami vzdušné Úslavy a Mlýnské strouhy za povodní v srpnu 2002 (Právo 30. 8. 2008, s. 13).

Jemniště (okr. Benešov) – zámek byl po válce zkonfiskován Terezií Sternbergové a jejímu choti Františkovi z Mensdorff-Pouilly, kteří dožili na blízké faře. Jiří a Petra Sternbergovi si r. 1995 zažádali o vrácení zámku, získali jej a přistoupili k postupné obnově. Objekt má 60 místností, kdysi v něm byla expozice čsl.-sovětského přátelství. Po letech chátrání, kdy se propadla část stropů, byla zničena

kachlová kamna atd., je opraven. Dnes je v něm expozice s historickým mobiliářem, byt majitelů a provádí se tu 7 dní v týdnu. Provoz zajišťuje 15 členů personálu. Nádvoří tvoří francouzská zahrada s obnovenou kašnou. V parku lze pořádát pikniky, je zde i minizoo s exotickými zvířaty. V zámku se pořádají svatby i kurzy stolování (Magazín Právo 30. 8. 2008, s. 12 – 15).

Dub u Bavorova (okr. Prachatice) – starší panské sídlo Dubských z Třebomyšle a jejich následovníků, přestavěné v 19. stol. Josefem Niklsem do podoby novogotického zámečku pro židovského podnikatele rytíře Mořice z Heniksteinu, zakoupil v 90. letech 20. stol. Jarošlav Battaglia. Chátrající zámek o 34 pokojích po zemědělském učilišti byl ruinou, do níž zatékalo a jen z l. poschodí bylo nutno odstranit 200 tun odpadu. Při náročné renovaci, do níž rod Battagliů investoval nemalé prostředky, obdržel zámek nové střechy, dřevěné stropy, fasády i balustrády. V zámku jsou repliky historického nábytku i další okrasné předměty. Dochovaly se jak renesanční střílny, tak fresky s vyobrazením původní tvrze (ČT I, Toulavá kamera 7. 9. 2008).

Červená Řečice (okr. Pelhřimov) – arcibiskup i politik Konrád z Vechty, husitský kondotier Mikuláš Sokol z Lamberka, Trěkové z Lápy, král Ladislav Pohrobek, Šelmerkové, Leskovi, páni z Nečtin, z Řičan, Šlejnicové, v l. 1623 – 1948 pražské arcibiskupství, to byli jen někteří vlastníci tamního panského sídla. V jádru gotický hrad s obvodovými zdmi, věžemi i baštami byl v 16. stol. zčásti přestavěn na renesanční zámek s dnes utěšeně oprýskávanými sgrafity (kvádrování, erby, podobizny slechty), dále barokně dostavěný. Po zabavení zámku pražskému arcibiskupství komunistickým státem byl mobiliář po r. 1948 zčásti zničen, poškozen a rozkraden, dílem lacíně vydražen (dle pamětníka např. křeslo za 40 Kčs). V době, kdy zámecký areál patřil místnímu JZD, nechal jeho předseda Štěpán Beneš stavět nový kravin, přičemž dal pobořit část zámeckého zdiva, aby družstvo mělo stavební materiál. Demolici po výzvě místních občanů zarazili památkáři, ale kus narušeného zdiva spadl. Po r. 1989 starosta za pouhou 1 Kč zámek převedl firmě Unimax. Ta zastavila areál Komerční bance a získaná mnohamiliónový úvěr na opravy (při převodu slíbené městskému úřadu) vůbec nepoužila. Městečko je též křiklavou ukázkou dvacetiletého neřešení restitucí církevního majetku: větší-ná zdejším pozemků by měla být vrácena katolické církvi, takže jimi nelze disponovat, kupovat je, nájimat, stavět na nich ani tu podnikat. To znamená stagnaci rozvoje města, nedostatek pracovních příležitostí, omezení základních služeb a úbytek obyvatel, jichž tu žije asi 900. Protože by restituci měly být církvi vráceny i okolní lesy, kdosi v nich ilegálně těží dřevo. Změna životního stylu i mentality přinesla odcizení mezi obyvateli, laxní přístup k veřejným věcem, apatii, egoismus, neschopnost domluvit se na zvelebení společného bydliště, což je dosud chronickou bolestí mnoha obcí. Místo na svépomoc a vlastní iniciativu se čeká na „pomoc shora“, od nadřazených institucí, chybí vůle (a shoda v zastupitelstvu) žádat o dotační fondy na obnovu památek. Převládá úpadek vztahu k místu, jeho minulosti i kulturním památkám, po opravě využitelných k podnikání v cestovním ruchu, a prosazování jiných priorit většinou konzumních obyvatel s obráceným žebříčkem hodnot. Přesto iniciativní menšina založila občanské sdružení k záchraně chátrajících památek a úsilím jednotlivce se zdařilo v 90. letech 20. stol. uspořádat sbírku na nové kostelní zvony, odlité r. 1998 (staré zabavili Němci za 2. svět. války). Sběrka vynesla přes 1 mil. Kč a dárci údajně byli zejména chudší občané; s vyšší majetku ochota sponzoringu klesala. Z iniciativy občanského sdružení došlo r. 2003 k vyhlášení části obce za městskou památkovou zónu. To k myšlence postupné obnovy památek vzbudilo negativní reakce majitelů, citících se památkáři omezených ve svých vlastnických právech, a k poklesu prestiže občanského sdružení, vnímaného jako „veřejný škůdce“ a rušitele ustrnulého stavu věcí. Intervence obč. sdružení na ministerstvu kultury se žádostí o poskytnutí aktuálního rozboru komplikované situace ohledně bance zastaveného zámku se minula účinkem – MK ČR dlouhé měsíce mlčí. Nadšenci z Červené Řečice jsou tak dalšími lokálními patrioty, kteří přezíravou aroganci této z našich datí placené hyperbyrokratické instituce (nyň kvůli finanční impotenci státu usilující zredukovat seznam

nemovitých kulturních památek ČR) také poznali na vlastní kůži a ne jen z doslechu. Kromě chátrajícího zámku je třeba v obci opravit památkové domy, děkanství, hřbitovní i děkanský kostel. Občanské sdružení ze svého symbolického ročního rozpočtu 15 000 Kč krásně, leč pokročile chátrající místní památky při nejlepší vůli neopraví, tím spíše, že vlastníkům i úřadům tato věle chybí. Alarmující půlhodinový dokumentární film „Tajemství zámku v Červené Řečici“ o tom všem jako výmluvnou sondu do mentality dnešních Čechů na maloměstě, jejich kladného i slabého vztahu k místu, jeho pamětihodnostem i k sobě navzájem i jakožto souhrnu nedořešených restitučních poměrů, majetkoprávních vztahů, nemožného systému formální památkové péče, byrokracie a kulturního ignoranství, v protikladu s donkichotským úsilím hrstky osvícených nadšenců r. 2008 natočila režisérka Petra Ležáková, a to v rámci televizního cyklu „Ta naše povaha česká“ (Česká televize 1, 21. 5. 2008, opakování na ČT 2, 23. 5. 2008).

Kamenný Dvůr (okr. Sokolov) – opravy zámku baronů Fleissnerů z Wostrowitz z 1. třetiny 19. stol., z něhož MK ČR na návrh KSSPPOP Plzeň roku 1976 sáhlo památkovou ochranu a který byl ještě nedávno zchátralou rozkrádanou ruinou, úspěšně skončily poté, kdy jej získalo město Kynšperk n. O. a převedlo ho na soukromého vlastníka. Generální rekonstrukce, v letech 2005 – 2008 postupně provedená firmou Hyperstavebniny Praha majitele zámku Jiřího Proučilu, z něj učinila motorest a hotel s luxusními interiéry se stylovými replikami římsových krbů a rokokového nábytku. Nádvorní strana hlavní budovy mj. dostala zcela nové vikýře i arkády a schodiště s balustrádou, směřující od nové kašny do čtyřtřetarového parku a jezírkem, k jehož ostrůvku vede nová lávka, rovněž opatřená balustrádou. V něm čeká na opravu kaple s hrobkou podnikatelů v porcelánovém průmyslu, rytířů Haasů z Hasenfelsu, posledních předválečných majitelů zámku a velkostátníka. Zámek, jehož areál je zemaním náspeem oddělený od nové přeložky rychlostní silnice Cheb – Sokolov – K. Vary, má 38 hostinských pokojů; konají se tu i svatby. Nocleh zde nyní stojí 3990 – 9990 Kč podle druhu apartamentů; chcete-li si pronajmout zámek celý, pak zaplatíte 199 990 Kč na den. Jeho prohlídka ve všední dny stojí 120 Kč, o víkendech (s programem, např. historickým šermem apod.) 390 Kč; děti mají poloviční slevu. V levém křídle, kde jsou dochovány některé stavební prvky po starším panském sídle, je tzv. muzeum s lapidáriem při opravě kopiemi nahrazených originálních artefaktů, jakož i místnosti šatlavny, mučiny, alchymistovy dílny, s figurínami věštee, ranhojiče, čarodějnice, kostlivce atd. Krajský úřad Karlovy Vary (jenž podle slov památkáře Ing. arch. K. Kuči dává ročně na opravu památek v kraji tolik, kolik dnes v ČR stojí 1 km nové dálnice) na obnovu přispěl symbolickými částkami 250 000 Kč roku 2006 a 80 000 Kč roku 2007. Přitom velkorysě zmrtvýchvstání památkovou péčí odepzaného, totálně zdevastovaného objektu, si vyžádalo 200 miliónů Kč (Sokolovský deník 16. 7. 2008, Kynšperský zpravodaj srpen 2008, zpráva autora).

Staré Hradky (okr. Jičín) – Po letech postupně svépomocně opravy zdejšho panského sídla místními nadšenci došlo k obratu. Navzdory úsilí řady obyvatel obec prodala hrad a zámek za 30 miliónů Kč královédvorskému podnikateli Rudolfu Sukovi. Ten v objektu nechal zřídit expozice Jak se žilo za Františka Josefa, Z pohádky do pohádky, Život a dílo Ing. Josefa Vágnera, zakladatele safari ve Dvoře Králové (Regionální zprávy ČT 1, 25. 5. 2008).

Strakonice – opravy spojené s archeologickým výzkumem se z peněz MK ČR i fondů EU po letech chátrání dočkal i místní hrad, kdysi sídlo johanitů – maltézských rytířů (Regionální zprávy ČT 1, 26. 7. 2008).

Kunětická Hora (okr. Pardubice) – ač je hrad turisty stále více vyhledáván, pardubický krajský úřad na jeho obnovu letos vyčlenil pouhý 1 milión Kč. Aktivní kastelán hradu se snaží další prostředky získat jak od sponzorů, tak pořádáním kulturních akcí (historický šerm, ukázky dobových oděvů, fernesel, hudby, tanců i sokolnictví), jež sezónní hosty přitahují na hrad. Z něj se v posledních letech stalo vyhledávané kulturní centrum Pardubicka (Regionální zprávy ČT 1, 27. 7. 2008).

Ostravské studio České televize vyrobilo r. 2008 v cyklu Ta naše povaha česká filmový dokument „Šlechtici bez titulů“. Reži-

sérka Hana Teislerová v něm dala slovo jak zástupkyni Nár. památkového ústavu v Praze ing. arch. Věře Kučové, tak soukromým majitelům některých panských sídel. Ve filmu zazněly názory vlastníka zříceniny hradu **Starý Berštejn** u Dokš (okr. Česká Lípa), privatizovaného roku 1972, dále manželů Michala a Marie Pavlovských, výtvarníků a majitelů renesančního zámku **Slatina** u Jevišova (okr. Znojmo), či botanika Pavla Dokoupila, držitele ruiny hradu **Fulštejn** na Osoblažsku (okr. Bruntál). Drzvěděli jsme se o důvodech, jež soukromníci vedly k převzetí nelehkého břemene obnovy i o „stýkání a potýkání se“ s názory památkářů, o fandovství i vandalismu (ČT 2, 8. 10. 2008).

Koloděje (okr. Praha-východ) – pražský odvolací soud dal po 17 letech pře za pravdu Vítězslavu Kumperovi a rozhodl o vrácení zámku. Ten byl r. 1948 neoprávněně zestátněn jeho otci, továrníku Antonínu Kumperovi, v rozporu s tzv. Benešovými dekrety i s jeho osvědčením o tzv. státní a národní spolehlivosti za okupace (Zprávy ČT 1, 13. 10. 2008). *Josef Brtek*

Čachrov (okr. Klatovy) – o založení občanského sdružení Tvrz Čachrov, sdružující osoby se zájmem o středověkou kulturu, o záchranu ohrožených stavebních památek a obnovu starých zámeckých parků blíže viz <http://tvrzceachrov.cz/>. Dle zprávy badatelské společnosti Agartha byla v čachrovské tvrzi objevena podzemní chodba, začínající v nosné zdi, kde se pod stěží viditelným klenbovým pasem objevil otvor, vedoucí do velmi staré, kamenem obezděné chodby. Na jejím dně je patrná vysoká vrstva naplavenin. Chodba v délce asi 20 m podchází bývalé vnější opevnění tvrze a pak v poměrně v ostrém úhlu zahýbá doprava. Následuje jiný typ obezdění a plochý překlad stropu, který nabízí předpoklad, že tento úsek chodby vně tvrze byl budován shora. Další fyzické ověření dalšího pokračování a vyústění chodby bohužel nedovolily nedostatek času a nedostatečná výstroj. Současný spolujitel tvrze předpokládá, že se jedná o chodbu únikovou, vedoucí původně až do údolí. Připojeno je několik fotografií chodby (<http://agartha.cz/>).

Miloš Blažek

Na Vízburku (Havlovice, o. Trutnov) byl ve dnech 13. – 14. září 2008 uspořádán na základě iniciativy nové občanské iniciativy návštěvný den, navazující na tradici z doby archeologického výzkumu. V současné době je hrad pro veřejnost stále nepřístupný. Probíhají zde zabezpečovací a stavební práce. V r. 2008 pokračovaly stavební práce na západní části hradu a došlo k zajištění nejméně stabilních partií, hrozících zánikem. Od května do září by měl hrad být zpřístupněn veřejnosti. Více na internetových stránkách www.vizburk.cz.

Na hradě Potštejně (o. Rychnov n. K.) byly v závěru léta 2008 odkryty vstupy do podzemních chodeb v oblasti mezi kaplí sv. Schodů a 6. bránou. Obec měla velký zájem chodby zpřístupnit, aby zvýšila atraktivitu hradu. Odkryté podzemí se skládá z obtížně průlezných chodbiček, takže lze očekávat, že zájem většiny veřejnosti po strmém sestupu k začátku chodeb prudce ochladne.

Hrad Frymburk u Nového Hrádku (o. Náchod) se po několika letech nezájmu v závěru loňského roku dočkal vykájení náletové zeleně uvnitř zdí. Vnější hradu bude očištěn od zeleně na jaře r. 2009. Celou akci zorganizovali členové Společnosti ochránců památek v Hradci Králové, kteří hodlají o tuto zvláštní zříceninu pečovat i nadále. Hrad zatím zůstává pro veřejnost nepřístupný.

Renesanční tvrz Orlice u Letohradu (o. Ústí n. O.) získala nového majitele, který neprodleně zahájil její úpravy. V současné době probíhají demoliční práce, archeologický výzkum (Východočeské muzeum v Pardubicích, Mgr. M. Cejpková) a památková dokumentace (NPÚ ú. o. p. v Pardubicích, Ing. arch. J. Svobodová a MgA. F. R. Václavík). Některé problémy kolem renesanční stavby se již podařilo vyřešit, jiné ze starších i novějších stavebních dějin se naopak objevují. *Jiří Slavík*

Dolní zámek (Amtschloss) v Toužimi (o. Karlovy Vary) byl v průběhu r. 2008 několikrát navštíven zloději mědi a zbaven střechy. O to rychleji chátral. Na pokyn příslušných úřadů město Toužim provedlo provizorní zastřešení lepenkou. I potom však (v srpnu) byla odcizena další část střechy, jejíž opravu město odmítlo provést. V důsledku toho se voda dostala až do komnat vévodů

Sasko-Lauenburských, které byly provizorně vybudovány v Dolním zámku po požáru Horního zámku v roce 1650. Tím došlo ke zničení unikátního barokního malovaného stropu. Malby jsou rozmáčeny a dřevo napadla houba. Dřevokazná houba je ostatně rozšířena po celém objektu, kde místní občané provedli totální dekabeláž veškerých elektrických rozvodů. Okna jsou vytlučena. Zedř do nádví se již zřítla. Nároží směrem do náměstí je silně podmáčeno a též hrozí zřícením. Okapy a okapové svody demontovali místní zloději. Památka je ve stavu zániku. Horní zámek (Jánský hrad) v Toužimě, klasicistní, původně raně barokní stavba snad s renesančním jádrem je ve stavu pokročitého zániku. Šindelová střecha již neplní svůj účel. Postupně dochází k destrukci zdiva, hnijí krupy. Město nepočítá se záchranou památky a počítá se naopak s jejím pozvolným chátráním a následným zřícením. Oba objekty jsou volně přístupné, navštěvované místními zloději, kteří už tu ale nemají téměř co ukrást, a místními toxikomany, kteří zbylé stěny zdobí grafity a plní jeho prostory komunálním odpadem. Sklepy obou objektů využívají k přezimování netopýři. Letos město změnilo svůj přístup a rozhodlo se podat žalobu o určení vlastnictví, neboť stávající vlastník své vlastnictví popírá a existují vážné pochybnosti o platnosti majetkového převodu z poloviny 90. let minulého století.

Lukáš Hanzl

Zprávy z klubu Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail rozmb@kar.zcu.cz.

Schůze Rady proběhne ve středu 3. června od 17. hod. v restauraci U Vincenta. Bude stanovena výše „desátku“ za rok 2008 a výše předplatného Hlásky na rok 2009, rozhodnuto o další konferenci a sborníku Dějiny staveb, proběhne volba předsedy a dalších funkcionářů Rady (připravena je výměna ve funkci pokladní). Další návrhy k projednání či stanoviska k výše uvedeným tématům jsou očekávána (viz stanovy KASu), nyní možno i elektronicky. Pobočky při hlasování disponují podle počtu členů (za každou započatou padesátku) počty hlasů: Plzeň 5, Praha 2, Zlín 2, Hradec Králové 1, Brno 1, Humpolec 1.

Zpráva o činnosti v r. 2008: Opět se podařilo získat dotace na Hlásku a sborník Dějiny staveb. Cena Hlásky a výše „desátku“ zůstala na loňské úrovni. Hláška tak mohla být poskytována všem gymnáziím v Plzni a publikujícím členům zdarma, ostatním členům za poloviční cenu. V Nečtiněch byla uspořádána konference Dějiny staveb 2008 a vydán stejnojmenný sborník příspěvků, zasláný všem pobočkám. Uskutečnila se schůze Rady, vylepšovaly se internetové stránky. Z iniciativy R. Trnky zaslala Rada v souvislosti s přípravou nového památkového zákona zákonodárcům a médiím otevřený dopis, poukazující na ničení archeologických památek detektoráři a navrhuje jistá opatření. Pobočky vcelku jakž takž své povinnosti k Radě splnily (až na pobočku Brno, kde nedostatky přetrvávají). Funkcionářům i ostatním členům poboček vyslovuje Rada za jejich příspěvek ke zdárnému chodu věcí uznání a poděkování.

sekretář P. Rožmberský

Zpráva o hospodaření v r. 2008: Zůstatek: 80 736,50 Kč. Příjmy: 146 787,50 Kč (předplatné Hlásky 11 240, desátek 3440, úrok 107,50, dotace na Hlásku od Nadace pro kulturní aktivity občanů města Plzně 24 000, na sborník DS od města Plzně 50 000, od Ministerstva kultury 30 000, od Plzeňského kraje 28 000). Výdaje: 138 184,50 Kč (výroba Hlásky 30 388, výroba sborníku DS 105 000, vedení účtu 2520,50, poštovné 219, kopírování 57). Zůstatek: 89 339,50 Kč.

pokladní J. Richterová

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail rozmb@kar.zcu.cz.

S pravidelnými schůzkami každou první středu v měsíci, konajícími se tradičně v restauraci U Vincenta, nastal problém. V závěru roku nájemce ukončil činnost a v lednu a únoru bylo zavřeno. Tyto dvě schůzky se odbyvaly v „náhradní“ restauraci Myslivna na konečné tramvaje č. 1 na Slovanech. V lednu zde T. Karel promluvil o nových zjištěních na hradě Švihově a na tvrzi Štěpánovicích, v únoru se přednáška bohužel nekonala. Břežnová schůzka už zase

byla U Vincenta, kde již „úřadoval“ nový nájemce. O plzeňské „spravedlnosti“ a dalších šibenicích poučil přítomné P. Sokol. **Jarní členská schůze** s obvyklým programem (mj. ratifikace smlouvy s Klubem českých turistů o správě naučné stezky) se bude konat na květnové schůzce (6. 5.) po přednášce.

Jarní autovycházka se pojede v sobotu 25. dubna. Zamíříme na Božeňsko, podrobný itinerář obdrží všichni řidiči, takže se nebudou po cestě organizátoru P. Rožmberskému ztrácet. Navštívíme hrady, hradiště, tvrze, tvrziště, zámky a zámečky. Tradičně se automobilisté a pěšáci sejdou pod Hamburkem a v 8 hod. se odjede. Majitelé aut budou tak laskavi a nahlásí počet volných míst, pěšáci zase zájem se svést (a přispět na benzín) na tel. číslo nebo e-mail pobočky.

„Velká“ přednáška na téma Přiběnice a Přiběničky zazněla v únoru z úst doc. Pavla Vařky. Účast členů klubu nebyla bohužel vysoká, přesto si povídání o dějinách a archeologických nálezech na tomto „dvojhradu“ vyslechlo celkem 45 osob. **Další přednáška** se bude konat ve středu 13. května opět v Sedláčkově ul. ve 2. patře budovy Filozofické fakulty ZČU (zasedačka). Její název zní „Hegemonie města Chebu a okolní slechta“. JUDr. Vilém Knoll bude od 17. hod. mluvit o mocenských nástrojích města Chebu v politickém boji ve středověku se zaměřením na vztah k opevněným lokalitám v jeho okolí.

Jarní zájezd na Karlovarsko, organizovaný na základě nových pravidel, se v sobotu 30. května koná. Přihlásilo se zatím kolem 40 lidí, ještě několik málo míst je volných. Propozice zájezdu byly zveřejněny v minulém čísle Hlásky. Podle nové organizace zájezdů musíme již nyní vyhlásit **podzimní autobusový zájezd** – na Tábořsko. Chtěli bychom navštívit hrady Kotnov, Přiběnice, Choustník a Kozí Hrádek, a podle času třeba ještě nějaké tvrze či zámky po cestě; zná-li to tam někdo, ať se ozve, bude přivodcem. Jelo by se v **sobotu 12. září**, odjezd by byl tradičně od Hamburku v 7.30, příjezd do 19 hod., cena 320 Kč. Má to ale háček – do konce června se musí přihlásit nejméně 30 lidí u H. Matějkové buď na schůzkách nebo na č. 377535886, 777108634. Kdo ještě na zájezdu nebyl, nahlásí datum narození kvůli pojištění. Také je třeba předem zaplatit. Doufejme, že bude lidí dost a v příští Hlásce bude možno oznámit, že se jede.

V tomto roce oslavili nebo oslaví kulaté narozeniny následující členové pobočky: Petr Beránek z Plzně, Lenka Císařová z Třemošné, Jan Frýbort z Čelákova, Mgr. Filip Kasl z Plzně, Veronika Menčíková ze Všerub, Bc. Šárka Novobilská z Kornatic, Michal Rys ze Starého Plzně a Lukáš Smola z Habartova-Kluče třicítka, Petr Černý z Plzně-Litic a Pavel Mašek z Mirošova čtyřicítka, padesátiny Ing. Martin Bartoš CSc. z Kutné Hory, Zbyněk Blaheta z Chrástu a Ing. arch. Oldřich Kodeda z Plzně, šedesátka MUDr. Věra Milerová z Vochova, Jaroslav Novák z Plzně a Václav Škalda z Vikošova, osmdesát let se dožívá PhDr. Vladislav Krátký z Plzně. Dámám se omlouváme a všem jmenovaným přejeme hodně zdraví, pohody a zážitků na akcích pobočky a pěkných chvíl nad Hláskou.

Připomínáme, že je třeba při změně jména, adresy či titulu nové skutečnosti oznámit vedení pobočky e-mailem, telefonicky, osobně nebo písemně.

Zpráva o činnosti v r. 2008: Mimo prázdnin se po celý rok konaly pravidelné měsíční schůzky – na všechny se podařilo zajistit přednášky na nejrůznější historická témata. Třikrát ročně byly uspořádány kastelologické přednášky pro členstvo i veřejnost, přednášeli přední odborníci. Uskutečnily se dvě autovycházky, dva autobusové zájezdy (jeden z nich zahraniční), dvě členské schůze. Záměr vytvořit adresář členů pobočky a jeho využívání se nezdařil. Také přesan knihovny do nových prostor se neuskutečnil – prostory změnilu uživatelé. Podrobně bylo o všech aktivitách referováno v Hlásce.

sekretář P. Rožmberský

Zpráva o hospodaření v r. 2008: Zůstatek: 12 849,50 Kč. Příjmy: 21 152 Kč (příspěvky 12 560, předplatné Hlásky 8040, dary 552). Výdaje: 21 900 (předplatné Hlásky 8040, poštovné 7530, desátek 2160, doplatky zájezdů 2250, přednášky 1860, kanc. potřeby 60). Zůstatek: 12 101,50 Kč.

pokladní J. Richterová

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec. E-mail: frantisek.kocman@mesto-humpolec.cz, orlikhumpolec@seznam.cz.

Zpráva o činnosti v r. 2008: Členové pobočky se scházeli v průběhu roku při jednáních společnosti Castrum o. p. s. a dále při pořádání jednotlivých kulturních a dobrovolnických aktivit na hradě Orlik. Dne 18. dubna proběhla schůzka. Na schůzce byli přítomní seznámeni s opčtovným záměrem města na zpřístupnění hradní věže na Orliku. Výroční členská schůze pobočky se konala dne 13. 12. 2008. Do knihovničky pobočky byla přikoupena publikace AH 33/08. Dále do knihovničky byla pobočce věnována publikace Dějiny staveb 2007, za což kolegům z Plzně touto cestou velice děkujeme.

Zpráva o hospodaření v r. 2008: Zůstatek z r. 2007: 1484 Kč. Příjmy: 570 Kč (čl. příspěvky, předplatné Hlásky). Výdaje: 790 Kč (desátek 90, Hláška 120, publikace 500, poštovné 80). Zůstatek: 1264 Kč.
František Kocman

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Česká 4760, 760 05 Zlín. Tel. 737177346.

Zpráva o činnosti v r. 2008: 5. 1. jsme podnikli tradiční tříkrálový výstup na hrad Helfštýn. 30. 4. – 4. 5. uskutečnila pobočka pětidenní zájezd na hrady východního Slovenska s ubytováním v Prešově, která naplánoval a zorganizoval A. Fuksa. Navštívili jsme 30. 4.: město Levoča, Spišský Hrad. 1. 5.: hrad Zborov (též Makovice), město Bardějov (prohlídka města a chrámu sv. Eugidia), hrad Šariš (středisko Šarišské župy) a hrad Plaveč. 2. 5.: hrady Kapušany, Čičava, Vinné (u Zemplínské širavy), Brekov a Jasenov (u města Humenné). 3. 5.: hrady Slanec, Turňa nad Bodvou, Kráska Horka. 4. 5.: cestou zpět nádherný hrad Lietava u Žiliny, který pomáhá konzervovat člen pobočky A. Hoferek. Zastihli jsme jej na hradě při pracovní činnosti. Zájezd se všem líbil, celkem jsme si prohlédli 13 hradů a 2 městské památkové rezervace. 30. 5. – 1. 6. na počest 60. narozenin Milana Zikmunda jsme podnikli klasický vandr – putování po hradech mezi Červeným Kostelcem a Českou Skalici, kolem řeky Úpy. Shlédnuty byly hrady Vizmburk, Červená Hora, Rýzmburk a zámek Ratibořice. 6. 7. tři členové navštívili hrad Sovinec u Rýmařova, který spravuje muzeum v Bruntále. 8. a 9. 8. proběhla dokumentace a zaspání pirátské sondy na hradě Křídlo (viz Č. Pavlík, Vybíravý vandál, Hláška XX, 4 – 5); na pracích se podíleli členové pobočky. 3. – 5. 10. se členové pobočky pod vedením R. Vřly účastnili brigády na hradě Zubčíc (též Nový Šumburk) v Hostýnských vrších. Provedli vysekání křovin a dalšího porostu a připravili tak podmínky ke konzervaci hradu v r. 2009. 4. – 10. 10. podnikl A. Hoferek se skupinkou členů 2. ročník putování po hradech v západních a jižních Čechách. Z hradu Kašperk pokračovali na Kunžvart, Hus, Kuklov a Dívčí Kámen. 17. 10. – 19. 10. jsme uskutečnili podzimní vandr krásnou přírodou Českomoravské vrchoviny. Navštívili jsme hrad Pernštejn, druhý den následovala pěší túra na hrad Zubštejn (přespání). Dále jsme pokračovali na hrad Pyšolec a do Víru a domů do Zlína. 19. 11. proběhla výroční členská schůze na tradičním místě, v přednáškovém sálu zámku ve Zlíně. Byla zhodnocena činnost v roce 2008, proběhla volba představenstva. Jednatel byl zvolen Radim Vřla, referentem zájezdů Aleš Fuksa. V diskusi byl schválen návrh zájezdů v r. 2009 na hrady v Maďarsku.

Zpráva o hospodaření za r. 2008: Zůstatek 3591,50 Kč. Příjmy: 6320 Kč (členské příspěvky, předplatné Hlásky). Výdaje: 5432,50 Kč (desátek, předplatné Hlásky, poštovné, pietní věnce, obálky, známky, xerokopie, občerstvení na výroční schůzi). Zůstatek: 4479 Kč.
Jiří Hoza – Zdeněk Sadílek

Pobočka Hradec Králové

Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí, e-mail: slavik_dp@volny.cz, jaroslav_cerny@centrum.cz.

Zpráva o činnosti v r. 2008: Rok 2008 patřil bezesporu k těm úspěšnějším. Po delší době se opět rozrostla členská základna pobočky o dva členy – Jana Pížla z Letohradu a Jana Švejčara z Ústí nad Orlicí, nynější počet členů je 25 (z toho dva kolektivní). Tříčlenný výbor v tradičním složení Jiří Slavík – předseda, Jan Čížek – jednatel a Jaroslav Černý – pokladník se snažil krom organizace nemnohých akcí zajišťovat základní informovanost členů pomocí mailové pošty a mobilních telefonů a členy ostatních poboček seznámil se svou činností na stránkách časopisu Hláška. Ani složení revizní komise (Mirka Cejpková – předsedkyně, Jiří Sigl, a Ladislav Svoboda) se formálně nezměnilo, ovšem vzhledem k tomu, že se kolegové Cejpková a Svoboda nezúčastnili žádné loňské schůze, byla její činnost paralyzována a dosud nebyly provedeny revize pokladny za léta 2006 a 2007. Proběhly všechny čtyři plánované členské schůze: 7. 2. (výroční), 15. 5., 4. 9. a 4. 12. s početnější účastí než v předloňském roce (průměr 7 členů oproti předloňským 6). Na schůzích se členové tradičně seznamovali s výsledky klubových i soukromých akcí, novou kastelologickou literaturou, obsahem odborných konferencí a s archeologickými výzkumy ve východních Čechách. Přínosná byla zejména prezentace materiálů k výstavě První po Praze zásluhou archeologů R. Bláhy a J. Sigla (7. 2.). Všechny schůze opět proběhly v archeologickém oddělení Muzea východních Čech v Hradci Králové. 5. dubna jsme ve spolupráci s Městským muzeem v Chrastí připomněli 175. výročí úmrtí významného vedutisty Jana Venuta na hřbitově v Chrašticích (část Chrastí u Chrudimi) a v muzeu promítli několik z Venutových kreseb. Hlavním nedostatkem akce byla malá účast odborné i laické veřejnosti způsobená malou a pozdní propagací akce. Další klubovou akcí byl podzimní výjezd 27. září na hrady ve Slezsku, byl navštíven hrad Grodno a zřícenina hradu Radosno (Freudenschloss). Plánovanou návštěvu zříceniny Rogowiec (Hornschloss) jsme museli odložit vzhledem k základním nedostatkům v navigaci a orientaci u Radosna, přesto bylo všech 5 zúčastnivších se členů, 1 host a 4 děti spokojeno. Z ostatních činností je třeba zmínit tradiční účast dvou členů pobočky (Cejpková, Slavík) na odborné konferenci KASu „Dějiny staveb 2008“ v dubnu na zámku v Nečtinách a výjezd kol. Hájků s Fišerou na severočeské hrady. Publikáční činnost: vyšla poměrně rozsáhlá monografie o hradu Žumberk z pera M. Cejpkové, Z. Fišera se podílel na rozsáhlém díle Krkonoše.
J. Čížek – J. Slavík

Zpráva o hospodaření v r. 2008: Zůstatek: 3257,50 Kč. Příjmy 1060 Kč (660 čl. příspěvky, 400 předplatné Hlásky). Výdaje: 0 (do 31. 12. 2008 nebyly pokladníkovi předány žádné doklady, „desátek“ a předplatné Hlásky byly do Plzně zaslány až po tomto datu). Zůstatek: 4317,50 Kč.
J. Černý

Další informace od poboček

redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.

Kontakty na ostatní pobočky:

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Ing. Pavel Švehla, Ondráčkova 3, 628 00 Brno – Líšeň, e-mail: svehla.pavel@volny.cz.

Pobočka Praha

KAS Pobočka Praha, PhDr. Jiří Úlovec, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 – Dejvice, e-mail: julovec@mver.cz, houskova@seznam.cz.

Uzávěrka dalšího čísla: 10. 6. 2009

(vyjde v první červencové dekádě 2009)

HLÁŠKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. dubnové dekádě 2009.

Šéfredaktor Petr Rožmberský, technický redaktor Ing. Petr Mikota, redaktor pro internet Petr Bezánek www.klubaugustasedlacka.cz).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 56 Plzeň (pmikota@post.cz, nebo rozumber@kar.zcu.cz.)

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Nadačního fondu pro kulturní aktivity občanů města Plzně.

Registrováno pod značkou OK UmP 23/1991. 360 výtisků